REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner., Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o serie garmond pe o colonă 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI.

(Numĕr de Dumineca 44).

„GAZETA“ iese în fie-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 24 cor., pe șese luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Dumineca 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șése luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare, Târgul Inului Nr. 30. etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe șese luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe șése luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 239.—Anul LXVII. Brașov, Vineri 29 Octomvrie (11 Noemvrie). 1904.

Memorandul Episcopatului

bisericei gr. or. române din Ungaria și Transilvania, înaintat d-lui ministru de instrucțiune Berzeviczy, în cestiunea reformelor școlare.

Escelența Vóstră D-le Ministru!

Provocându-ne la deobligătórea amabilitate, cu care în 26 Maiŭ a. c., când în obiectul proiectului de reformă a legilor asupra învĕțĕmêntului primar am avut onorul a ne putea presenta personal înaintea Escelenței Vóstre, a-ți binevoit a lua la cunoscință aprobătóre însciințarea nóstră, că la timpul sĕu vom substerne Escelenței Vóstre în scris observările nóstre amĕnunțite referitóre la proiectul amintit, ca representantii bisericei gr. or. române din Ungaria și Transilvania și în înțelesul îndrumării primite de la Consistoriul nostru metropolitan, nu mai puțin urmând simțului nostru de iubire pentru biserica și patria nóstră, cu adênc respect avem onorul a înșira în cele următóre observările nóstre și a da espresiune acelor prea seriόse temeri, de cari sunt cuprinse inimile nóstre în fața proiectului de sub întrebare, atât din punctul de vedere al bisericei și al școlelor nóstre confesionale, cât póte și mai mult cu referință la interesele mari generale ale patriei.

Voim însĕ înainte de tóte a semnala, că aceste observări ale nóstre nu vor urma seria articolelor de proiect, ci le vom preda grupate după categoriile conținutului lor, ca astfel chiar și prin acéstă grupare sĕ iasă mai ușor în evidență scopul și târia lor.

Escelența Vóstră d-le Ministru!

In patria nóstră sute de ani esclusiv școlele confesionale au propagat cultura, și îndreptățirea lor întru acésta nici-odată din partea nimĕnui nu a fost contestată, ba tocmai dinpotrivă, în tóte timpurile cei mai distinși patrioți s'au nisuit a asigura și prin legi aceste drepturi ale confesiunilor.

Ast-fel în deosebi cu privire la biserica nóstră §-ul 8 al art. de lege XX din 1848 apriat asigură ortodoxilor rĕsăriteni dreptul de a dispune în afacerile lor școlare și religionare, ér §-ul 3 al art. de lege IX din 1868 tocmai pe temeiul legii susamintite declară, că credincioșii bisericei nóstre sunt îndreptățiți a-și conduce și regula ei înși-și afacerile lor școlare. In urma îndrumării cuprinse în acéstă lege a sancționat Maiestatea Sa în 28 Maiŭ 1869 Statutul-Organic al bisericei greco-orientale române din Ungaria și Transilvania. Pe temeiul acestui Statut biserica nóstră are dreptul de a înființa și susține școle confesionale de tot soiul, a aplica la aceste școle puterile didactice fără nici un amestec strĕin, a disciplina pe profesorii și învĕțătorii sĕi, a compune planurile de învĕțămênt și a se îngriji de cărțile didactice pentru școlile sale. Tot pe temeiul acestui Statut, biserica nóstră are dreptul a-și cualifica însa-și pe profesorii și învĕțătorii sĕi. Aceleași îndreptățiri ni-le asigură art. de lege XXXVIII, cum și art. de lege XLIV din 1868.

Drepturile acestea ale bisericei nóstre, garantate prin legile fundamentale ale patriei, le vatĕmă următórele disposițiuni ale proiectului de sub întrebare:

1) Cu invalidarea totală a drepturilor autorității confesionale, comisiunea administrativă primesce îndreptățirea, ca în contra învĕțătorilor noștri confesionali sĕ pună în curgere proces disciplinar și sĕ-i amoveze pe aceia din posturile lor, fără considerare la aceea, décă școla respectivă primesce ori ba ajutorul din partea statului (§. 41).

2) Ministrului i-se dă dreptul a încredința comisiunii administrative disciplinarea învĕțătorilor confesionali în tóte acelea casuri, când în înțelesul §-ului 7 al art. de lege XXVIII din 1876 are loc procedura disciplinară (§ 44), ceea-ce din nou confirmă escepțiunea nóstră de sub p. 1.

3) Décă vre-un învĕțător ar fi amovat din postul sĕu prin sentența comisiunii administrative, atunci pe noul învĕțător îl numesce ministrul de culte și instrucțiune publică fără a asculta măcar în privința acésta opiniunea susținătorului școlei (§ 42). Acéstă disposițiune face ilusoriu dreptul autorității confesionale de a-și alege învĕțători și tot-odată dărîmă acel principiu cardinal al autonomiei nóstre bisericesci, că tóte stațiunile preoțesci și învĕțătoresci se îndeplinesc prin alegere. In casul acesta pentru rĕutatea, ori incapabilitatea unui individ se știrbesc drepturile bisericei întregi, fără ca însa-și acéstă biserică sĕ fi dat ansă la astfel de disposițiuni.

4) Tóte legile nóstre școlare de până acum, cum și art. de lege XLIV din 1868 recunosc confesiunilor dreptul de a stabili limba de propunere în școlele susținute din puterile lor. Acest drept în mod indirect se scóte din vigóre prin §-ul 13 al proiectului de sub întrebare, care dispune, că décă în vre o școlă cu limba de propunere nemaghiară s'ar afla între școlari 20% cari au limba maghiară ca limbă maternă, atunci și limba maghiara are sĕ se folosescă ca limbă de propunere, cu tóte că la cas de trebuință, fără nici o siluire legislativă, chiar susținătorul școlei ar puté dispune acésta.

5) Proiectul de lege voiesce sĕ nimicéscă acel drept sfânt al bisericei nóstre, ca însași în cercul sĕu de competență absolut independent, sĕ dispună despre instruarea religiósă a elevilor sĕi și voesce *cu desĕvîrșire a scóte din vigóre faptul, că biserica nóstră este biserică gr. or. națională română*, care ast-fel este recunoscută prin tóte legile statului. Acésta o făptuesc §-ii 13 și 55 ai proiectului, cari dispun, ca în școlele unde limba de propunere este cea maghiară, religiunea asemenea are a se propune în limba ungurescă, *când este mai presus de ori-ce îndoiélă, că biserica gr. or. română religiunea nu o póte instrua, decât numai în limba românéscă*, adecă în limba aceea, care constitue condițiunea de esistență a acestei biserici, căci décă alt-fel ar face, atunci ea nu numai ar vătĕma legile fundamentale ale țerii, ci însăși și-ar denega caracterul sĕu național, care peste tot îi dă dreptul de esistență. Căci în casul contrar acéstă biserică sĕ puté sĕ fie biserică greco-orientală, dér nu ar puté sĕ fie biserică românéscă. Și de altfel însĕ afacerea nu mai este afacere școlară, ci afacere bisericéscă, și ast-fel prin disposițiunea escepțională, proiectul a depășit cercul de competență designat prin obiectul sĕu și — credem, că involuntar, — dér de fapt pricinuesce turburarea păcii religionare în țéra nóstră. Pentru încunjurarea tuturor neînțelegerilor suntem necesitați a declara aci din capul locului, *că biserica nóstră peste tot și sub nici o împrejurare instruarea religiunii nu o póte face în altă limbă, decât numai în limba românéscă, ceea-ce a enunțat prin conclus și congresul nostru național-bisericesc din 1903.*

6) Vatĕmă dreptul nostru autonom și §-ul 67 al proiectului, care dă drept comisariului ministerial, ca la examenul fundamental de cualificațiune sĕ pótă pune întrebări fie-cărui elev din fie-care studiu.

7) Dreptul de a cualifica învĕțătorii §-ul 71 îl ia cu desĕvîrșire din competența confesiunilor și acest drept îl transpune comisiunii examinătóre de stat, al cărei membri pot sĕ fie și indivìdi, cari nu aparțin confesiunei nóstre.

8) Conform disposițiunii §-ului 18 ministrul dă concesiune pentru instrucțiune în școlele cu mai mulți de 80 elevi, ceea-ce asemenea vatĕmă cercul de competență al autorităților confesionale.

9) Prin §-ul 55 se dispune, că în institutele pedagogice limba și literatura maghiară sĕ se propună ungeresce, care disposițiune se află în contrarietate cu principiul fundamental, că limba de propunere a fie-cărei școle o statoresce susținătorul școlei.

10) Vatĕmă drepturile autonomiei nóstre și §-ul 66, în urma căruia procedura esamenului fundamental de cualificațiune o statoresce și la institutele nóstre pedagogice tot ministrul, nu mai puțin și §-ul 72, în urma căruia numai ministrul este îndreptățit a da vr'unui candidat de învĕțător concesiune a face esamenul de cualificațiune și peste timpul de 2 ani de la esamenul fundamental.

Aceste disposițiuni escepționate până aci vor fi în vigóre pentru tóte școlele, așa dér și pentru școlele acelea, pentru a căror susținere statul nu contribue materialicesce nimic, și astfel se produce curiósa situațiune, că în școlele pe cari le susțin esclusiv confesiunile, de acum înainte nu vor dispune confesiunile, ci în mod indirect va dispune statul.

Dér și mai mult sunt vătĕmate drepturile nóstre autonomice prin acele disposițiuni ale proiectului, cari se aplică față de școlele ajutorate din partea statului. Astfel este p. *a)* al §-ului 74, unde se dice, că în preparandiile ajutorate din budgetul statului este a se introduce planul de învĕțămênt al statului; punctul *d)* al aceluiași §, care dispune, că pe profesorii plătiți din ajutorul de stat îi numesce ministrul; mai departe alineatul al doilea din punctul *e)* al aceluiași §, în care se enunță, că pentru casul, când statul ar contribui cu mai mult de jumĕtate la suma din care se susține vre un institut pedagogic, atunci întreg institutul cu desĕvîrșire trece sub disposițiunea și administrarea ministrului de culte și instrucțiune publică; în sfîrșit punctele *f)* și *g)* din §-ul 40 cari dau ministrului dreptul de a numi pe învĕțătorii împărtășiți din ajutorul de stat.

Am înșirat aci acele disposițiuni ale proiectului, cari vatĕmă adênc drepturile autonomice ale bisericei nóstre.

Scim noi prea bine, Escelența Vóstră Domnule Ministru, scim noi prea bine și mărturisim, că regularea afacerei școlare regnicolare aparține drepturilor indiscutabile ale legislațiunii, dér nu putem recunósce, că împrejurările țĕrii ar recomanda statificarea afacerilor școlare, dimpotrivă, suntem firm convinși, că ajutorul confesiunilor pe acest teren numai spre binele țĕrii va fi. Nu putem accepta veritatea aserțiunii, că proiectul de sub întrebare nu atinge drepturile confesiunilor referitóre la afacerile școlare și stabilite prin legile statului, căci în esență acest proiect de lege scóte cu desĕvîrșire afacerile școlare din cercul de competență al confesiunilor și acestora nu le lasă alt drept, de cât sĕ contribue materialicesce la susținerea școlelor, cari se numesc confesionale, dér cari de fapt ajung cu desĕvîrșire sub disposițiunea statului.

Nu va rĕsări pentru stat nici un bine de aici și în privința acésta ne provocăm la cuvintele lui Augustin Lubrich, fost profesor de pedagogie la universitatea din Budapesta, care în opul sĕu *„Neveléstudomány“* cartea a III-a (pag. 463) dice: „Biserica este aliatul cel mai credincios al statului; a voi sĕ nimicesci influința ei asupra școlelor, însĕmnă a voi sĕ lipsesci statul de prietinul sĕu cel mai sincer și cel mai puternic. Statul, care își înțelege interesul sĕu propriu, nu va lucra în contra influinței pe care o esercitéză biserica asupra școlelor, cu deosebire asupra celor elementare“. — „Unde este trebuință — dice Ziller (Grundlegung zur Lehre vom erzieh. Unterricht, 1865, pag. 48—51) — statul este chemat sĕ organiseze învĕțămêntul, dér numai suplimentar. Décă acésta s'a făcut, el numai de cât sĕ se retragă și sĕ predee auto-

nomiei afacerea. Invĕțĕmêntul numai atuncĭ va prospera, decă statul va abḑice de dreptul sĕu abstract, în urma căruia afacerea învĕțĕmêntului până acum a fost considerată ca parte întregitóre a guvernamentului de stat“.

Dér dispositiunile proiectului de sub întrebare nu numai că vatĕmă drepturile autonomice ale bisericei nóstre, ci ele sunt în contrarietate chiar și cu *principiile fundamentale ale sciinței pedagogice.*

In privința acésta defectul cel mai mare al proiectului este, că nu statoresce ca țintă finală a școlei acea mĕsură a culturiĭ generale omenescĭ, care este potrivită a da patriei cetățenĭ religioșĭ, moralĭ, cinstițĭ și folositorĭ, ci ca țintă finală a școlelor cu limbă de propunere nemaghiară, în detrimentul culturii publice generale și în deosebĭ al învĕțĕmêntului poporal stabilesce însușirea desĕvîrșită a limbei maghiare.

Nimenĭ nu póte contesta veritatea acestei afirmărĭ, decă ia în serios §-ul 14 al proiectului de sub întrebare, căcĭ acest § dispune apriat, că în școlele cu limbă de propunere nemaghiară, limba maghiară trebue instruită în așa mĕsură, ca „elevul de altă limbă, în cursul de 6 anĭ al școlei poporale sĕ-șĭ însușéscă graiul unguresc astfel, încât dênsul sĕ-șĭ pótă esprima ungurescе curat și precis noțiunile sale, mai departe sĕ scie ceti fluent, sĕ scie scrie corect și socoti ungurescе“.

Scopul acesta nu se póte ajunge. Nu se póte ajunge nicĭ în școlele cu limbă de propunere unguréscă. Decă vom aplica riguros acéstă mĕsură a resultatului pretins, atuncĭ în scurt timp putem sĕ închidem cel puțin 70% din școlele poporale, la totă întâmplarea însĕ înarticularea în lege a acestei pretensiunĭ imposibile, dă pradă tóte școlele poporale discrețiunii arbitrare a inspectorilor școlarĭ, carĭ pe fie-care învĕțător în orĭ-ce moment îl pot destitui, deórece nu esistă în lume o astfel de școlă poporală, în care s'ar pute ajunge scopul precisat în disposițiunea escepționată.

Ne provocăm în privința acésta la o vorbire a d-lui Dr. Apathy István, rectorul universității din Clușiŭ, în care dênsul susține hotărît, că „o mare parte a tinerilor ieșițĭ din școlele medii nu sciu, nicĭ sĕ scrie corect. Fórte mulțĭ, pot sĕ ḑic majoritatea, stau pe picior de rĕsboiŭ cu cele mai primitive cerințe ale ortografiei. Nicĭ nu vorbesc despre aceea, că nu sciu concipia, că nu sunt în stare sĕ pună pe hârtie nicĭ cel mai simplu lucru într'o ungurĕscă frumósă și curată“.

Nimenĭ nu va trage la îndoială, că rectorul universității este cel mai competent sĕ judece, cu ce pregătirĭ își încep tinerii studiile universitare. Décă însĕ este adevĕrat, că tinerii ieșițĭ din școlele medii maghiare nu sciu scrie corect și nu sunt în stare a concipia curat ungurescе, atuncĭ cum s'ar pute pretinde de la elevii școlei poporale, mai ales de la cei din școlele nemaghiare, ca sĕ fie în stare a-șĭ esprima noțiunile curat și precis ungurescе și sĕ scie scrie corect în acéstă limbă?

(Va urma.)

Revistă politică.

Brașov, 28 Octomvrie v.

Luptă mare s'a început érășĭ în *dieta ungară*. Tisza „mână tare“, și-a pus caru 'n pietri sĕ ducă la sfîrșit opera la care lucréză de mult, adecă sĕ facă cu neputință în viitor isbucnirea obstrucțiunei. Spre scopul acesta vré sĕ schimbe regulamentul de până acum al desbaterilor în dietă. Propunerea privitóre la acéstă acțiune și-a presentat'o deja camerei și de Sâmbătă începênd se și discută în plin parlament asupra ei.

Planul contelui Tisza întêmpină o împotrivire desperată la partidele opoziționale, carĭ simt, că prin modificarea regulamentului camerei li-se ia așa ḑicênd apa de la gură, li-se încătușéză libertatea de mișcare și devin astfel o jucărie în mâna stăpânirei.

Cele patru ședințe în carĭ s'a discutat asupra propunerei ministrului președinte Tisza, au fost tot așa de sgomotóse ca pe timpul obstrucțiunei de antĕrț. Rênd pe rênd se ridică deputații din stânga, stânga estremă, cei din partidul poporal, aderențiĭ lui Apponyi și ai lui Banffy pentru a combate cu violență și cu mult foc cea mai nouă lovitură ce vré s'o dea contele Tisza „parlamentarismului și constituțiunei maghiare“. In fața atacurilor din oposiție, nu stă cu gura căscată nicĭ contele Tisza. Din contră e de o mobilitate estraordinară, rĕspunde în parte fie-căruia din oratorĭ, carĭ îl atacă, și face declarațiunĭ, ce lasă a se prevedé, că nu se va oprĭ la calea jumĕtate și își va pune în cumpănă tóte puterile, pontru-ca — cum a ḑis însușĭ — „orĭ sĕ învingă, orĭ sĕ cadă“ cu proiectul sĕu.

*

Interesantă a fost mai ales ședința de erĭ, Miercurĭ. La ordinea ḑilei fiind propunerea de revisuire, contele Albert *Apponyi* s'a ridicat *împotriva lui Tisza* printr'un discurs fulminant. Apponyi a declarat între altele, că decă modificarea regulamentului s'ar face eventual cu forța și pe cale ilegală, orĭ-ce hotărîre ce s'ar aduce în dietă pe acéstă basă, trebue considerată de *ilegală și neavenită*. Apponyi a mai ḑis, că nu se póte, ca domnitorul constituțional sĕ calce jurămêntul, ce l'a făcut pe constituție.

Contele *Tisza* s'a ridicat îndată sĕ-i rĕspundă. El a protestat contra procederei de a fi trasă în discusiune persóna Majestățiĭ Sale, și la urmă a declarat, că revisuirea regulamentului camerei nu primejduesce caracterul național maghiar al parlamentului, ci din contră ea se impune pentru a înceta odată abusurile, slăbiciunea și incapacitatea parlamentului.

*

După scirile mai nouĕ, contele Tisza nu va privi mult timp inactiv nóua obstrucțiune în dietă. Incă în sĕptĕmâna viitóre el își va lua *refugiu la mijlóce mai aspre*, presentând dietei un *proiect de modificare escepțional provisor*, despre care s'a vorbit în primul period al venirei sale la cârmă. Acest proiect îl va presenta în formă de *moțiune la ordinea ḑilei* și nu va închide ședințele până când nu se va fi votat, chiar decă camera ar trebui sĕ țină o ședință permanentă de trei ḑile. Décă s'ar întêmpla, ca majoritatea sĕ nu-l sprijinéscă, orĭ sĕ urmeze vr'o întorsătură și mai nefavorabilă, Tisza va *disolva camera*, — eveniment pentru care guvernul e deplin pregătit.

*

In sinul naționalităților nemaghiare din Transilvania și Ungaria cresce din ḑi în ḑi tot mai mult nemulțumirea și mișcarea *în contra proiectului de lege al ministrului Berzeviczy*. Valurile nemulțumirei au trecut deja și peste hotarĕle țĕrii — în *Serbia*. După o scire telegrafică din Belgrad, ḑiarul sĕrbesc „*Politika*“ face propagandă pentru ținerea de meetingurĭ în contra proiectului. Ḑiarul sĕrbesc spune, că s'au pus la cale numĕróse adunărĭ de protestare în Serbia.

La noi în țéră s'au ținut adunărĭ de protestare la Ilia mureșană, la Brad și la Orĕștie, votându-se resoluțiunĭ contra proiectului Berzeviczy. Și la Sibiiu s'a ținut Vinerea trecută o consfătuire a membrilor românĭ ai congregației comitatense, la care au luat parte și alțĭ alegĕtorĭ din comitat. Intrunirea a ridicat protest contra proiectului Berzeviczy și a votat încredere și mulțumită episcopatului român pentru atitudinea observată față de acest proiect.

La Timișóra s'a convocat pe ḑiua de 12 Noemvrie o adunare a eparchiei sĕrbescĭ, ér la 1 Decemvrie se vor întruni și în Carlovĕț membri acestei eparchii pentru a protesta contra proiectului. Și în Croația se vor ține astfel de adunărĭ în orașele Ruma și Mitrovița.

Mai mult. Au început sĕ se miscе și *Jidovii ortodoxĭ* din Ungaria, mai ales contra § lui 7 din proiect, în care se enunță închiderea școlelor numite clandestine, și în care se mai dispune, că copiiĭ sub 8 anĭ nu pot sĕ frequenteze școla numită religiósă. Jidovii ortodoxĭ vor adresa dietei un memorand, în care vor cere eliminarea acelui paragraf din proiect

*

In orașul *Innsbruck*, capitala Tirolului (Austria) au fost sĕptĕmâna trecută tulburărĭ cu vĕrsare de sânge. Guvernul austriac, ca sĕ împlinéscă o dorință veche a Italienilor, a înființat o facultate italiană, unde studenții de acéstă naționalitate sĕ învețe dreptul. Italienii au ținut séra un banchet, dér când era sĕ plece de la hotel acasă, Nemții i-au încunjurat și huiduit. Studențiĭ italienĭ s'au apĕrat cu revolverele, rănind pe mai mulțĭ Nemțĭ. Au venit și vînătorii imperialĭ (Kaiserjäger), ca sĕ împrăscie mulțimea. Un vînător de aceștia, italian, cu numele Luigi Mattio, se ḑice că ar fi ḑis cuvintele „*Avanti, porci tedeschi!*“ (Inainte porcĭ nemțĭ) și ar fi străpuns pe pictorul neamț *Pezzey*. Nu se scia, décă vînătorul a ḑis tocmai cuvintele de mai sus, dér se scie că Pezzey a murit de împunsătură. Studenții italienĭ au fost arestațĭ, Nemții sunt înfuriațĭ și cer închiderea școlii italiene. Guvernul nu vré sĕ împlinéscă cererea Nemților, căcĭ ḑice că Italienii au și ei dreptul sĕ li-se înființeze o școlă superióră în limba lor. Intr'aceea în Italia se țin adunărĭ în carĭ se protestéză contra Nemților.

*

Politica *guvernului frances* a început sĕ dea róde amare. Sĕptĕmâna acésta în camera deputaților au avut loc desbaterĭ violente, la sfîrșitul cărora deputatul naționalist *Syveton* s'a dus la ministrul de rĕsboiŭ, generalul *André*, și i-a tras pe amêndouĕ obrazurile câte o palmă, încât i-s'a

---

FOIELTONUL „GAZ. TRANS.“

Nunta țĕrănéscă.

De *Gr. N. Coatu.*

— Urmare. —

Bĕnd Răducan din vin le luà sticla și le dete alta, cu vin de al lui ḑicêndu-le:

— Poftim de bețĭ și vedețĭ
Că e vin de la Fetescĭ
Când bei te inveselescĭ;
Er nu bulércă de-a d-vóstră
Când bei multă
Te umfli în burtă
Facĭ burta tobă
Intri după sobă
Și stai cu grierii de vorbă.

Ograda și la mirésă gemea de lume. Conocașii, ca sĕ facă haz, se întórse către norod și începŭ cel de al doilea:

— Tot urând socri marĭ, vedem că [tot au rĕmas:
Cei de la spate, cu gurile căscate,
Cei de din 'nainte, cu gurile proțăpite.
Aducețĭ un vas cu perje*) uscate,
Sĕ aruncăm în cele gurĭ căscate;
Un putineiu cu lapte bătut,
Sĕ le turnăm pe gât,
O strachină cu póme,
Sĕ dăm la cele cucóne,
Că vedem că au slăbit de fóme.
Vr'o câțĭ-va usturoi
Sĕ dăm pe la ciocoi!
Fiind-că au poftit pe la noi.

Toțĭ cei de față leșinase de rîs; se țineau cu mânele de pântece și de atâta rîs la unii le curgea lacrimile pe obraz, ér pe alții îĭ apucase tusa.

— Mĕi! da posnași-s, bată-i sĕ-i bată, audiai pe care mai de care. Când au terminat de urat (conocașii, mirésa li-a dat un colac mare și frumos. Luând colacul s'au întors îndărăt la nuntașii care așteptau în drum. Se puse unul de o parte și altul de alta și ținênd de colac, mirele trecù pe sub el. In timpul acesta, trăgênd de colac se rupse în două. Conocașii o luară la fugă, ér cei lalțĭ călărețĭ după dênșii și după aceștia porniră toțĭ nuntașii.

Săracii caĭ! numai cóstele lor sciu, câte bice, câte ghionturĭ și câte călcâie au primit de la călărețĭ, întrecêndu-se care mai de care. De aceea se ḑice, că caii, când aud de nuntă, trei ḑile plâng într'una.

Când am ajuns la mirésă, pórta era deschisă în lăturĭ. In ogradă și pe prispe, nu mai încăpea lumea. Intră mirele mai întâiŭ și merse dinaintea casei în fața ușei, unde era mirésa. Dădù de trei orĭ cu biciul în streșina casei. La fie-care dătătură de biciŭ, mirésa îl stropea cu un mănunchiŭ de busioc ce îl muia în aghiasma, ce o avea într'o cofiță nouă, pe care, la totă urma o asvârli peste cap. Aducêndu-se un scaun lung, peste care era așternut un lăvicer, mirele descălecă de pe cal, pe scaun și de pe scaun intra în casă. Așa e obiceiul, ca mirele sĕ nu calce pămêntul de când plécă de acasă și până ajunge la mirésă. Un vornicel, se sui îndată pe calul mirelui și eșind din ogradă o luà la fugă și după dênsul și alțĭ călărețĭ. Alt foc pe bieții caĭ; sĕ ḑice că plimbă calul mirelui.

Intrând mirele în casă, traseră trăsurile la scară și sĕ deșertară una câte una, pe rênd ca la móră.

Care cum ne dam jos din trăsură, intram în casă și ne așeḑam la mesele ce erau așeḑate și încărcate de bucate și de sticle cu vin și cu rachiu. In timpul cât cei mai bĕtrânĭ stăteau la masă, cântându-le din gură doi-trei, lăutarĭ, afară flăcăii și fetele jucau de părăsea pămêntul. Masa ținù până înserà. După masă, flăcăii intrară în casă și începură a lua din zestrea miresei: care câte o perină, care țolul, care salteua, care oghialul (plapoma), care sacii, care câte un lăghicer și eșind cu ele afară, le asvîrleau în sus, jucau și chiuiau de rĕsuna satul. Lăutarii cântau un cântec anumit pentru jucatul zestrei. Săturându-se flăcăii de joc, așeḑară zestrea ténc, ca și în casă, pe o masă, în mijlocul ogrăḑei. Câțĭ-va flăcăi ținură de zestre, ér ceilalțĭ intrară érăși în casă și după dênșii și fetele. Se prinseră toțĭ mână de mână, având între ei și mirii și începură sĕ jóce „danțul“ învârtindu-se de trei orĭ împrejurul mesei din mijlocul casei. A treia óră, vornicul, când ajunse în dreptul ușei, rupse danțul și, când ajunse în pragul ușei ce dă afară, trase cu pistolul, vestind pe toțĭ nuntașii că scóte danțul. Se prinse apoi toțĭ flăcăii și fetele, ce nu încăpuse în casă și întemeiară o horă mare, împrejurul zestrei. Terminându-se hora, cu chiuiturĭ, pocniturĭ și strigăte, tot vornicul așeḑă un scaun lung învălit cu un lăghicer, lângă

*) prune.

umflat fața și generalul căpătâmd ameţélă era sě cadă, décă nu-l prindea ministrul președinte *Combes*

S'au mai întîmplat încăerărĭ și în alte parlamente, dér un general și ministru de rěsboiŭ până acuma nu s'a întîmplat sě fie pălmuit. Trebue sě fi fost o pricină mare, că s'a făcut asta. Pricina se scie, și însușĭ Syveton o spune într'o proclamaţie adresată alegětorilor sěi din Paris: „L'am pălmuit pe generalul André — ḑice Syveton — ca sě rěsbun pe miile de ofițerĭ batjocurițĭ de el în sentimentele lor cele mai sfinte. Imĭ pare bine, că am putut sě-l fac de batjocura lumii, deși sciu că o sě mě închidă pe vr'o doi anĭ și timp de 5 anĭ n'am sě pot fi ales deputat".

Ce a făcut generalul André, de a provocat o asemenea furtună? — Generalul André de 4 anĭ de când e ministru de rěsboiŭ, a organisat în acest ministeriu un serviciu de spionagiu, spre a afla despre ofițerĭ, care ce sentimente are? Prin societatea secretă a francmasonilor cerceta asupra ofițerilor cu deosebire, décă umblă la biserică, orĭ décă îșĭ dau copiiĭ la vr'o școlă religiósă? Și décă venia rěspuns, că cutare colonel, séu alt ofițer e bisericos și se cuminecă și îșĭ cresce copiiĭ în legea crestinéscă, putea sě fie cel mai brav soldat, era șters de pe lista avansărilor și prigonit în tot chipul. Ofițerii nu-șĭ puteau da sémă, de unde vine pacostea pe capul lor, până ce acuma un subsecretar de la loja francmasonilor, scârbit de mișelia acésta, a dat mai multe documente în privința acésta deputatului *Guyot*, care a interpelat în cameră. Tot-odată documentele s'au publicat în ḑiarul „Figaro". *André* a rěspuns întâiŭ, că el nu scie nimica, dér Vinerea trecută când i-au arătat iscălitura lui proprie pusă pe un ordin de spionagiu, n'a avut încotro, a trebuit sě mărturiséscă. Atuncĭ i-a ras Syveton cele 2 palme. Probabil că guvernul va trebui sě-șĭ dea dimisia.

Ajutóre pentru incendiațĭ.

Pentru Românii nenorocițĭ prin incendiu din comunele Câmpenĭ, (Munții apusenĭ), Ostrovul-mare (Hunedóra), Sotelec (Solnoc-Dăbâca) și Mădăraș (Sătmar) — au mai întrat la Redacțiunea ḑiarului nostru următórele sume:

Din **Órda de sus**, colectațĭ prin d-l Avram *Stoianu*, paroch gr. cat. român pentru nenorociții din Câmpenĭ, de la următorii parochienĭ: Avram Stoianu, paroch 3 coróne, Ioan Stoianu Bulbucanu 2 coróne, Dănilă Stoianu, învěțător, Flóre Stoianu, Miliutan Ciugudeanu, Ioan Muntean l. Georgiu, Sapta Rusŭ, Aron Drăghiciŭ și biserica gr c. câte 1 coróna, suma *12 coróne.* Ioan Dreghiciŭ Dorófta, Danilă Petruțiu l. Nicolae, Vasilie Ciugudeanu, cantor, Teodor Popa l. Nicolae, věduva Anișca Muntean Georgiu, Toma Petruțiu, Dumitru Pastiu, Mihail Drăghiciu l. Georg., Danilă Drăghiciŭ l. Petru câte 60 banĭ = *5 coróne 40 banĭ.* Teodor Popa l. Georg. 50 banĭ, Anghel Petruțiu 40 b., și Nutie Popa, Ioan Stanciu l. Ștefanu câte 20 banĭ și Toma Popa 10 b. = *1 cor. 40 b.*

La olaltă	*18 cor. 80 banĭ.*
Transport din Nr. dela 22 Oct. (4 Nov.)	*1762 cor. 53 banĭ.*
Suma totală:	***1781 cor. 33 banĭ.***

Rěsboiul ruso-japones.

Sěptěmâna acésta s'a scris și s'a vorbit fórte mult despre *Port-Arthur*. Vorba e, că Japonesii au dat numeróse asalturĭ asupra cetății și cu jertfe nespus de marĭ au reușit sě cuceréscă câte-va forturĭ mai însemnate, din carĭ pot sě-șĭ îndrepte tunurile asupra interiorului fortăreței.

Cu tóte atacurile lor eroice, Japonesii n'au putut sě ocupe Port-Arthurul. Rușii dispun încă de numeróse mijlóce de apěrare și de întăriturĭ marĭ, în carĭ pot sě se retragă, fără sě-șĭ fi pierdut dominațiunea asupra liniei interne de apěrare.

După scirea unui ḑiar rusesc posițiunile cucerite de Japonesĭ de la 26 Octomvrie până la 3 Noemvrie, sunt situate tóte în afară de cercul marilor forturĭ.

O scire mai nouă din *Cifu* anunță, că Japonesii *au încetat cu asalturile* și că blocada lor s'a redus fórte mult.

Fapt însě este, că operațiunile Japonesilor la Port-Arthur înaintéză ḑi de ḑi, așa că în cele din urmă cetatea va cădé totușĭ. Pressa militară din Petersburg începe deja sě pregătéscă opiniunea publică pentru acest eveniment.

Pe câmpul de rěsboiŭ din *Manciuria* nu s'a întêmplat nimic deosebit. Cele două armate inimice se pregătesc pentru campania de érnă. In Manciuria a dat frigul. Rîurile încep sě înghețe, chiar și fluviul Hun a înghețat. Evenimente marĭ și decidětóre nu se crede că se vor întêmpla curênd.

SCIRILE ḐILEI.

— 28 Octomvrie v.

Stipendii pentru meseriașĭ români. Comitetul bisericei sf. Nicolae din Brașov, a decis în ultima sa ședință, sě acorde *4 stipendii à 100 cor.* la ucenicii de meserii, carĭ s'ar hotărî sě îmbrățișeze următórele 4 meserii: rotăria, făurăria, dogăria și cioplitória (în pétră). Atragem luarea aminte a parochenilor, apărținătorĭ bisericii sf. Nicolae asupra acestor frumóse ajutóre și îi îndemnăm sě-șĭ trimită băieții la aceste meserii, ca astfel sě se sporéscă numěrul vrednicilor noștri meseriașĭ.

Un erou român căḑut pe câmpul de rěsboiŭ din Extremul Orient. Diarul *„Carbinski Wienstnik"*, ce apare în Charbin (Manciuria), scrie următórele: „Locotenentul *Penescu*, Român din Basarabia, fù trimis de generalisimul *Kuropatkin* la generalul *Orloff* cu ordinul de a înainta. La întórcere află, că Japonesii au tăiat linia ruséscă și înaintéză spre reservele rusescĭ. A se întórce la cartierul general al lui Orloff, era prea târḑiu, fiind-că acesta se retrăgea spre reserve, făcênd în acelașĭ timp sforțărĭ uriașe spre a împedeca înaintarea dușmanului. In acest moment critic *Penescu* întîlni 2 compănii din regim. *Insarski*, întorcêndu-se decimațĭ din luptă. Nu le mai rěmase nicĭ un ofițer. Penescu se pune în fruntea acestor compănii, însuflețindu-i la un nou atac. Soldații urmară cu entuiasm prin o plóie de glonțe pe noul lor comandant. Erau deja piept la pept cu Japonesii. Ura! strigà Penescu, și în fruntea soldaților se aruncà asupra dușmanului. Un glonț de revolver însě îi stinse viéța. Așa a murit pe câmpul de onóre Românul basarabean!...

Alegerile de întregire pentru congregațiunea comit. Sibiiu se vor face în 17 l. c. n.

La oficiul de dare al orașului Brașov stau la disposiția publicului două ghișeurĭ pentru luarea în primire a banilor, ce se plătesc pentru dare. La ghișeul cel vechiŭ se primesc dările locuitorilor din cetate, ér la ghișeul cel nou, care se află în acelaș local, dările locuitorilor din Scheiŭ, Brașovul-vechiŭ, Bluměna, Stupinĭ etc.

Sfințire de biserică. Poporul român unit din *Vermeșĭ* învită la sfințirea bisericii nou edificate din loc, care se va celebra Lunĭ în 21 Noemvrie st. n. a. c. (ḑiua de sf. Archangheli.) Programa: 1) Lunĭ diminéța la 8 óre actul sfințirei și liturghie solemnă. 2) La 1 óră p. m. banchet, couverta 2 cor. 3) Séra la 5 óre petrecere cu dans. Prețul întrării de persónă 1 corónă. Comitetul arangiator: Președinte Sever *Groze*, preot: V.-președinte: Dr. Gavril *Tripon*, advocat; Cassarĭ: Emil Bartoși, Andreiŭ Mureșianu; Secretar: Mihail Baciu, preot; Controlor: Nechita Suia, preot.

O întêmplare îngrozitóre de pe câmpul de rěsboiŭ de la Liaoyang publică acum ḑiarele rusescĭ din Siberia. La un atac neașteptat, ce l'a făcut o trupă mai mare japonesă, ascunsă într'un câmp de meiu, asupra unui detașament rusesc, au fost ucișĭ aprópe toțĭ ofițerii și soldațiĭ celor 6 compănii rusescĭ. Compania căpitanului Sch. a fost complet nimicită și numai căpitanul scăpase cu viéță, dér și el rănit. In nóptea ce urmà după acésta luptă sângerósă căpitanul dispărù. Un camerad al sěu plecà în căutarea lui și îl găsi în mijlocul, câmpului de luptă, ședênd pe o pétră. In jurul lui zăceau trupurile soldaților căḑuțĭ, aranjațĭ în linie de bătaie. Căpitanul, care îșĭ eșise din fire, adunase pe ofițerii și soldații companiei sale, toțĭ morțĭ, în jurul sěu și când se apropià cameradul plecat în căutarea lui, se sculà deodată și cu sabia scósă răcni: „Sunteţĭ toțĭ aicĭ, flăcăii mei? Sergentule Manin, urméză-mě! Inainte! Inainte!" Apoi se întórse din nou spre trupurile nemișcate, începù sě le numere și agrăi pe fie-care cu vorbe blânde. Numai cu mare greutate a putut fi dus nenorocitul căpitan, care nebunise, din mijlocul celor morțĭ.

Un apel al ministrului de honveḑĭ. Primim la redacțiune o „provocare" în limba românéscă, trimisă din partea magistratului orășenesc al Brașovului cu privire la lucrările pregătitóre în vederea recrutărilor din anul 1905, în cas că legislațiunea ar vota cvotele de recruțĭ pe anul 1905. De aceste lucrărĭ pregătitóre se ține în primul loc conscrierea tinerilor născuțĭ în anii *1884, 1883 și 1882* și chemațĭ la recrutarea (asentarea) din anul 1905. Toțĭ aceștĭ tinerĭ sunt provocațĭ a se anunța în persónă séu în scris la antistele comunal (cei din Brașov la magistratul orășenesc) până la *finea lunei Noemvrie st. n., fără sě aștepte vre-o provocare deosebită verbală, séu în scris.* Cel ce nu se va anunța de bună voie până la acest termin, va fi pedepsit până la suma de *100 cor.* „Provocarea" mai conține apoi tóte datele necesare carĭ privesc pe aceștĭ tinerĭ, cât și pe familiile lor. Cei interesațĭ pot afla tóte aměnuntele la magistratul din Brașov, séu la antistiile comunale din satele lor.

„Provocarea" tipărită în tipografia Pallas din Budapesta, este redactată într'o limbă românéscă atât de defectuósă, încât trebue s'o cetescĭ de mai multe orĭ, ca sě poțĭ întru câtva numai ghici, ce vré sě se ḑică prin ea. Ai impresia, că cei ce au scris și au tipărit acéstă publicațiune în limba românéscă, au vrut sě-șĭ bată joc de limba nóstră. Cu astfel de tipăriturĭ adresate poporului nostru, nu vor aduce nicĭ un folos causei și vor încurca numai pe cei ce în zadar vor căuta sě-șĭ iee „informațiunĭ" și sě se cumințéscă din acéstă publicațiune „model".

Școla de cadețĭ din Sibiiŭ. La școla de cadețĭ de infanterie în Sibiiu sunt primițĭ în cursul I pe anul școl. 1904/5 următorii elevĭ românĭ: Vasiliu Barbu din Geoagiul sup. (com. Hunedórei), Aureliu Feier din Têrgul Mureșului, Emiliu Savu din Lancrěm (com. Sibiiului), Ioan Pop din Bistrița, frații Stefan și Corneliu Martinovicĭ din Mahala, Ioan Georgescu din Poiana Sibiiului, Emiliu Mosora din Orăștie, Eugeniu Óncea din Alba-Iulia și Ioan Vancea de Butésa din Têrgul-Mureșului.

Societatea „Kossuth" din Clușiŭ are ca președinte pe Turcsány Gyula, pastorul evanghelic din acel oraș. Numita societate are ținta de a cultiva spiritul maghiar. Diarul „E—k" însě a făcut acum descoperirea, că pe când d-l Turcsány la societatea Kossuth face pe Maghiarul înfocat, pe de altă parte în fie-care Duminecă ține la biserica evanghelică predicĭ nemțescĭ. „E—k" este fórte năcăjit din pricina acésta și cere, ca sě nu se mai predice nemțesce la biserica evanghelică.

---

zestre, pe care se așeḑară părinții miresei. In fața lor, se așeḑară mirii, pentru a-șĭ cere ertăciune. Vornicul luând o sticlă cu vin și turnând în pahar începù:

Ascultațĭ D-vóstră
Cinstițĭ nuntașĭ
Cinstițĭ nuni marĭ
Cinstițĭ socri marĭ,
Puținele cuvinte
De rugăminte:
Sě rógă fiica D-vóstră
Cu plecăciune și smerenie,
Ca sě-i dațĭ blagoslovenie.
Că marele și puternicul Dumneḑeu,
Luni întâia di a făcut
Cerul și pămêntul
Și Edemul, adecă Raiul.
Marțĭ l'a împodobit
Cu stele și cu luceferĭ,
Și cu tóte fiarele,
Marea și tóte ce sunt într'ênsa.
Miercurĭ l-a împodobit
Cu sórele și cu luna.
Joi a făcut Dumneḑeu,
Pe stămoșul nostru Adam:
Cu trup din lut
Cu ósele din pétră
Cu sângele din mare
Cu frumseța din sóre,
După al sěu chip și asemănare!
Și věḑênd Dumneḑeu că nu e bine
A locui omul singur în lume
I-a dat somn strămoșului Adam
Și l-a adormit și i-a rupt
O cóstă din stânga sa
Și a făcut pe Eva
După chipul și asěmănarea sa!
Adam când s'a trezit
Și pe Eva a věḑut
A strigat cu glas mare:
— Ce este acésta, Dómne?
Domnul i-a rěspuns:
— Nu-te speria Adame!
Că acésta este din ósele tale,
Și carne din carnea ta,
Și se va chiema ție soție
Și vețĭ fi amêndoi un trup.
Precum Domnul i-a blagoslovit,
Ca sě-se îmulțéscă
Ca stelele cerului
Ca iarba pămêntului
Ca florile codrului —
Ca nisipul mării!
Mult și mai mulțĭ crescură
Și se îmulțiră:
Ca stelele cerului
Ca iarba pămêntului
Ca florile codrului
Ca nisipul mării!
Până a venit vremea
Și la aceștĭ doi tinerĭ, care șed:
Cu genunchile plecate
Și cu fețele rușinate,
De d-vóstră se rógă,
Cu smerenie și plecăciune
Ca sě-i ertațĭ
Și sě-i cuvêntațĭ,
Ca Dumneḑeu pe Aron
De i-a înfrunḑit toiagul în mână.
Uscat fiind de 99 de ani,
Și pe cei 12 patriarhi
De lĭ-a înflorit cununile pe cap!
D-vóstră, cinstițĭ părințĭ
Sunteţĭ de Dumneḑeu rânduițĭ
Sě-i ertațĭ, sě-i binecuvântațĭ;
Căcĭ, binecuvântarea părinților
Intăresce casele fiilor;
Blăstěmul părinților
Risipesce casele fiilor.
Că Dumneḑeu așa, bine a voit
Că feciorul și feciora
Va lăsa pe tatăl sěu
Și pe mama sa
Și se va lipi de muerea sa
Și vor fi amândoi un trup!

* * *

Și de la nașul cel mare
Un bacșiș mare
De la frumósa mirésă
O basma de mătasă,
Și un pahar de vin
Că așa-i de Christos
Amin!....

Sirolin Cei mai excelențĭ profesorĭ și medicĭ îl **recomandă ca remediu** cu efect contra morburilor dě plumânĭ, afecțiunilor organelor de respirație, precum: bronchită cronică, tusă convulsivă, și mai ales este recomandat Convalescenților **după influenză.** — Sirolinul promovéză apetitul și face sě creascǎ greutatea corpului, depărtéză tusa și flegmă și face se încetéze asudarea de nópte. — Din causa mirosului și gustului sěu plăcut este luat cu plăcere și de copiĭ. In farmaciĭ sě capětă în sticle de 4 cor. Sě fim atențĭ, ca fie-care sticlă sě fie prověḑută cu firma de mai jos

F. Hoffmann-La Roche & Co. fabrică chimică **Basel** (Șvițera.)

Numire. D-l Augustin *Nuțiu*, practicant la percepția de dare din Baia-mare, a fost numit oficiant la percepția din Iaurin.

Concertul musicei orașului. Duminecă în 13 l. c. n. are loc în otelul „Europa" primul concert cu piese nouĕ al musicei orășenescĭ. Inceputul la órele 8 séra. Intrarea 60 banĭ.

Ilusionistul Carmellini va mai da mâne, Vinerĭ séra o representație în restaurantul „Redutei". Intrarea 1 corónă.

Minunat este succesul obținut de On. dame, prin întrebuințarea laptelui de castravețĭ. Acest lapte face sĕ disparĕ în câteva dile de pe obraz pistrui, sgrăbunțe și alte bóle de piele, netedesce încrețiturile și împrumută fețeĭ un teint alb, tineresc fără sĕ schimbe pielea. Un mijloc, care a fost premiat la esposițiunile din Paris și Viena, care ca și la noi așa și în Anglia scóte din întrebuințare tóte celelalte cosmetice. O sticlă 2 cor. Săpun de castravețĭ veritabil englesesc 1 cor. Pudră 1 cor. 20 b. Se capĕtă la farmaciĭ. Trimiterea principală prin C. Balassa farmacist, Budapest Erzsébetfalva.

Costumul național la exposiția agrară.

Diua de Duminecă a fost cât se póte de animată la exposiția agrară din Bucuresci. Țĕranĭ și țĕrance din tóte județele, au alergat sĕ ia parte la concursul de costume organisat de comitetul exposițieĭ agrare. Au fost premiațĭ cu premiul întâiŭ țĕranii din jud. Neamțu, cu premiul al doilea cei din județul Dolj și cu premiul al treilea cei din județul Tulcea.

Era o privelisce din cele mai pitorescĭ defilarea țĕranilor și a țĕrancelor, în porturĭ atât de variate, pe dinaintea juriului și a publicului. Țĕranii pășeau simplu, dér măestos, ca nisce demnĭ representanțĭ ai vechilor coloniștĭ ai Daciei, ér țĕrancele au dat dovadă, că grația naturală e înăscută femeiei române, și că atuncĭ când e nemeșteșugită, e mai atrăgĕtóre.

Concurenții au întrat în sala reservată pentru concurs cu un taraf de lăutarĭ în frunte și cântând: „Deșteptă-te Române". In urmă, în mijlocul aplauselor mulțimei, au învîrtit „Hora Unirei" și au esecutat mai multe dansurĭ naționale cu multă precisiune. După terminarea concursului, s'a oferit bere concurenților, cu care ocasiune d-l Chiricescu, unul din concurențĭ, a ridicat un frumos toast pentru membri comitetului exposiției. In urmă s'au fotografiat în grup. Ca premii li-s'au oferit țĕranilor câte-o medalie, ér țĕrancelor câte-o frumósă cămașe țĕrănéscă și diferite obiecte.

Publicul numĕros ce venise la Exposiție, a făcut adevĕrate ovațiunĭ țĕranilor și țĕrancelor costumațĭ.

Acest concurs nu a avut importanță numai din punctul de vedere distractiv ca o petrecere atrăgĕtóre pentru Exposiție. El are și o importanță economică și de sigur, că era în legătură cu scopul și tendința exposiției. Cea mai mare parte din costumele țĕrănescĭ sunt lucrate la sate de cătră sĕtenĭ. E decĭ o întrégă industrie casnică ce s'a relevat Duminecă înaintea spectatorilor de la exposiție. S'a vĕdut ce se póte lucra la țéră, prin ce se remarcă fie-care județ în parte, și până la un punct ce ramurĭ de industrie casnică rurală merită sĕ fie încurajate mai mult. De sigur, că concursul acesta n'a fost numai distractiv, ci și util.

Convocărĭ.

Despărțĕmântul Reghinului, aparținător reuniunei învĕțătorilor gr. cat. din Archidiecesa de Alba-Iulia și Făgăraș, în înțelesul statutelor sale și conform conclusului luat în adunarea precedentă, își va ține *adunarea generală de tómnă* la *19 Noemvrie* st. n. a. c. în comuna *Mureș-Huduc* la care adunare, onorații domnĭ preoțĭ, ca directorĭ școlasticĭ, stimații membrii fondatorĭ, ordinarĭ și ajutătorĭ, precum și toțĭ aceia cărora le zace la inimă causa învĕțĕmântului elementar, prin acésta cu tótă onórea sunt invitațĭ.

Programa: 1. Ascultarea serviciului divin la 8 óre. 2. Esmiterea comisiunilor: *a)* pentru critica prelegerei practice, *b)* pentru aprețiarea disertațiunilor cetite în adunarea presentă și *c)* a acelei pentru constatarea membrilor presențĭ, culegerea taxelor și înscrierea de membri noi. 3. Ascultarea prelegerei practice: în limba maghiară: „descrierea școlei", cu elevii din despărțĕmêntul al III-lea, de învețătorul local Laurian Maior. 4. Deschiderea ședinței. 5. Cetirea protocolului luat în adunarea precedentă. 6. Ioan Suciu învĕțător în Căcuciu va diserta o temă „liberă", ér Alexandru Scridon învățător în Chiheriul superior va continua disertatia sa: „Stupăritul și folósele lui". 7. Comisiunile de sub punctul 2'-și fac raportul. 8. Aprețiarea disertațiunilor cetite în adunarea de primăvară prin comisiunea respectivă. 9. Raportul casarului. 10. Alegerea disertanților pentru adunarea de primăvară. 11. Alegerea oficialilor reuniunei pe anul următor. 12. Eventuale propunerĭ. 13. Alegerea a doi membrii pentru verificarea protocolului. 14. Fixarea locului și timpului pentru adunarea generală de primăvară. 15. Inchiderea ședinței.

Reghin, în 29 Octomvrie 1904.

Georgiu Maior, președinte. *Michail Pașcu*, notar.

*

Despărțĕmêntul *Făgăraș* al Reuniunei înv. gr. cat. din Archidiecesa de Alba-Iulia și Făgăraș, conform §-lui 21 din statute și §-lui 9 din Regulament, își va ține *adunarea de tómnă* Duminecă în *13 Noemvrie* st. n. a. c. în *Sevestreni*, la care se invită P. T. membrii și toțĭ binevoitorii școlei.

Programa: 1. La 7 óre diminéța participare la serviciul divin. 2. Deschiderea ședinței. 3. Constatarea membrilor presențĭ. 4. Ascultarea prelegerei practice ținută de înv. local G. Ganea, cu elevii clasei III și IV. 5. Cetirea protocolului adunărei trecute. 6. „Dimitrie Bulicrea", schiță biografică de înv. E. Crișan. 7. Cetirea disertației „Problema educațiunei" de înv. Ioan Cocișiŭ. 8. Alegerea comisiunilor pentru înscrierea de membrii noi, încasărei taxelor și pentru aprețiarea prelegerei și a disertațiunilor. 9. Raportul casarului și al bibliotecarului. 10. Eventuale propunerĭ. 11. Fixarea locului adunărei de primăvară și a persónelor disertante. 12. Alegerea oficialilor și a delegaților pe un nou period de un an. 13. Alegerea celor 2 membri verificătorĭ. 14. Inchiderea ședinței.

Séra producțiune teatrală și joc.

Șinca-veche, în 1 Noemvrie 1904.

Ioan Pop, president. *Ioan Cocișiŭ*, secretar.

Crescerea Curcanilor.

— Fine. —

Se crede de cei mai mulțĭ, că curca 'i próstă rĕu, dér pe nedrept. Privind curcile pe câmp, la păscut, trebue sĕ ne mirăm cu câtă îngrijire și calcul își vĕd de trébă, cât de bine se orienteză și cu câtă istețime și energie întîmpină câte odată chiar unele pericole. Atuncĭ însĕ, când bietele ființe sunt crescute într'un loc strîmt, înădușite într'un grajd séu coteț, atuncĭ de sigur că locul acestor bune calitățĭ o sĕ-l ia o stare de stupiditate, nedumerélă, și o mare frică de tot ce nu-i obicinuit; se mai observă de asemenea o mare iritabilitate la cel mai mic năcaz pe care li s'ar face. Totușĭ cele bine întreținute au aprópe un simțibil devotament, au o visibilă bună memorie pentru binefacerile primite; negreșit că țin minte și atacurile pe carĭ le primesc și pe carĭ caută sĕ le rĕsbune, fie față de alte animale, ba chiar față de om. De aceea trebuesc ținute mai la o parte, în special de celelalte paserĭ cu carĭ ușor cad în conflict, și mai totdéuna paguba e de partea celor mai micĭ.

Puii eșițĭ din ou îĭ ținem nemâncațĭ 24—36 óre, sub cloșcă; lor le trebue de o cam dată numai căldură, hrană au încă de ajuns din sucul nutritiv care le-a servit și în ou. Décă am pus mai mai multe cloșce în acelaș timp, atuncĭ putem da câte 20—30 pui, la cloșcele mai slabe, pentru a-i conduce, ér la cloșcele mai puternice le putem pune alte ouĕ, fie de curcă, găină séu rață. Primul nutriment al puilor de curcă póte fi acelaș ca al puilor de găină, evitând însĕ ouĕle răscópte. Apă curată, próspĕtă, păsat, ceva nutrețurĭ speciale artificiale, nisip nu prea fin, și mult nutreț verde, constând în urzicĭ tocate, frunde de cépă verde, sfecle etc.; cu de astea sĕ fie hrănițĭ întâiŭ. Nu trebue sĕ le dai mult, nicĭ bun tare; se întîmplă de mor din causa acésta. Din practică se scie, că nu pierdĭ nicĭ un puiu, când îĭ nutrescĭ rĕu, din contră pierdĭ fórte mulțĭ nutrindu-i prea mult, la început când n'ai experiență. E bine ca cloșcile cu pui sĕ fie distanțate; puișorilor le plac mult insectele, și când sunt mulțĭ la un loc le prind cu greu. Când puii sunt de 2—3 sĕptĕmâni, așa că pot duce un óre-care drum, îĭ dăm la iarbă pe un loc mai apropiat, unde pot găsi și ceva umbră. Décă nu-i deprindĭ acasă, atuncĭ pe lângă că te necăjescĭ mai puțin cu ei, dér și ei cresc mai bine și cu cheltuială mai puțină. Décă e slăbănog séu bolnav vr'unul, nu e bine sĕ-l lașĭ sĕ se chinuéscă mult, omóră-l, căcĭ, de sigur, viața pentru el nu-i de cât o povară. Când puii sunt destul de marĭ, ca sĕ pótă merge la câmp, am scăpat de orĭ-ce grijă, atât în privința hranei, cât și a altor îngrijirĭ speciale. Li se mai dă diminéța și séra ceva mai îngrijit, ca mâncare.

Contra ploii se mai adăpostesc sub aripele celor bĕtrâni, dér în contra arșiței marĭ a sórelui cu nevoe de umbra unui copac séu tufiș, în lipsă li se fac nisce căsuțe de scândurĭ. Făcându-i, la început, sĕ cunóscă avantajele adăpostului, apoi în urmă vin singurĭ, când afară nu le place. A observa o turmă de curcanĭ la păscut, pentru un iubitor de animale, e tot ce póte fi mai frumos. Une-orĭ la păscut se înșiră unul după altul la distanțe de 2—3 m., formând un lanț de câte-va sute de metri; din când în când audi caracteristicul lor „glu-glu", ca și când, între dênșii, ar întreține o conversație; alte orĭ, mai ales când sunt speriațĭ de ceva, ca la comandă se adună toțĭ la un loc, repede ca fulgerul; nu-i nicĭ un pericol, atuncĭ se înșiră din nou și-șĭ continuă conversația. Tot-déuna sunt atențĭ la ceea ce se petrece împrejurul lor, și nu le scapă nimic neobservat; așa se explică faptul, că nu se rătăcesc de turmă, nicĭ se pierd vr'odată. De câni le e fórte frică, totușĭ se pot deprinde, așa ca sĕ pótă fi pădițĭ de un câne bun, întocmai ca și o turmă de oi. Cum am spus, când pășunea e bună nu e nevoe de nicĭ o hrană înainte de a-i tăia, de asemenea cei crescuțĭ pe câmp, mâncând diferite fructe și frunde de plante aromate, dau și o friptură cu miros escelent, pe când cei crescuțĭ în strîmtóre nu dau o carne, nicĭ fragedă, nicĭ plăcută ca a celorlalțĭ. O îngrășare specială numai la nevoe e bună. In casul acesta se nu întemnițăm animalele, căcĭ după câteva dile pierd pofta de mâncare și în loc sĕ se îngrașe, slăbesc.

Sĕ li se dea afară, în libertate, cât vor vré sĕ mănânce: porumb séu hrișcă urluită, orz, ovăs, etc. și sĕ nu-i mai lase la câmp. Une-orĭ se obișnuesce sĕ se îndópe ca gâscele; alte orĭ îndoparea se face cu nucĭ. Se începe cu o nucă și treptat li se ridică porția dilnic până la 30—40 nucĭ. La îndopatul cu nucĭ, trebue sĕ fim atențĭ, căcĭ adese-orĭ nucile nu-s digerate. Pentru sĕmânță, nu rĕmâne nicĭ o îndoială, că trebue sĕ-i păstrăm pe cei mai frumoșĭ,

---

După acéstă cuvântare, părinții miresei gustară din pahar, ér mirii le sărută mâna; dênșii îĭ sărutară pe obraz și strigară tare: „Bine cuvântațĭ sĕ fițĭ dragii mei".

Flăcăii începură a căra zestrea în cele două carĕ, la care se înjugară și doi boi marĭ și frumoșĭ dațĭ de zestre miresei. Suindu-se și o mulțime de fete în carĕ, plecară. După carĕ călăreții, și după călărețĭ trăsurile ș'apoi norodul celălalt; acuma era mai multă lume. plecând și cei adunațĭ la mirésă. Mirele nu mai mergea între călărețĭ, ci în urma trăsurei nunului în care se suise mirésa. Vai de mine, și de mine!... ce mai huhurăturĭ, pocniturĭ, strigăte și țipete de bucurie !...

Când am ajuns la mire, trecuse câteva césurĭ din nópte. Ne am aședat din nou la masă. Mâncare și beutură berechet și aicĭ. S'o pus mai multe rândurĭ de mese, că erau mulțĭ nuntașĭ. La tótă urma s'o pus masă și flăcăilor.

Apoi s'o început jocurile ca hora, brâul, polca dréptă, hârlăónca, șotiș polca și boitenésca. Printre tinerĭ se amestecau și însurățeii mai tinerĭ.

Intr'un târdiu, așa cam pe la miedul nopței, un vornicel trase un pistol, vestind că trebue bărbierit mirele și apoi sĕ se termine petrecerea.

Se aședă mirele pe un scaun, ér în fața lui, mirésa îĭ ținea oglinda. Un gospodar il bărbieri după obiceiŭ, adecă îĭ dădu jos barba de holteiŭ.

O lécă de întristare pătrunde în inima celor de față, și unii mirĭ slabĭ de înger încep a plânge, mai ales când încep lăutarii :

Fóe verde lemn de teiŭ
De acum nu mai sunt holteiŭ. etc.
. . . .

Cât de voinic și de nepăsător era Neculai, când audi lăutarii cântând, pe părinți oftând din adêncul inimii și pe cei de pe lăturĭ șoptind „De acuma i s'a închis cărările", l-o înăbușit plânsul și lacrămile începù sĕ șuruiască.

După bărbieritul mirelui, lăutarii mai traseră un brâu, apoi o horă și începênd marșul, toțĭ, unul câte unul, începù a-șĭ lua drumul spre casă. După un cés par'că nicĭ nu mai fusese atâta hargalâc în ograda lui moș Vasile; așa liniște era. La urma urmei, mĭ-am luat și eu tălpășița. O rĕmas, că mirésa sĕ se culce cu mama sócră, așa fiind obiceiul. (Mama sócră are grijă s'o observe, décă n'are spasmurĭ, séu alte defecte). —

* * *

Vĕdênd că-i de trăit la nuntă, fiind-că numai în mâncare, bĕutără, chef și veselie o ducĭ într'una, a doua di Duminecă, des de diminéță, eram la moș Vasile; îĭ spuneam, că vreau sĕ vĕd tóte obiceiurile de la început și până la sfîrșit. Toțĭ se sculaserĕ, însĕ toțĭ erau cu ochii roșii, fiind-că mai nu dormise. O mulțime de babe și neveste de prin mahala găteau bucate. Care era c'o gâscă 'n mână, care c'o rață, care c'un puiŭ le smulgea penele, care sucea la sărmale; amarnic se mai pregăteau, — Eleana și cu Neculai numai alăturea stau, rîdeau și se hârjoneau.

Fù greu sĕ încépă a cânta lăutarii și lumea începù a-se aduna érășĭ din tóte părțile. Care mai de care era mai gătit și mai pomăduit, căcĭ dă, una că era nuntă și al doilea era și Duminecă.

Un vornicel se duse cu lăutarii și aduse nunii, carĭ aduse și petela. Se și începù gătéla miresei, împodobindu-i nuna capul cu petélă aurie. In timpul acesta mirele îĭ ținù oglinda în fața. Lăutarii începură sĕ cânte din gură jalnic:

Tacĭ mirésă nu mai plânge,
Că la maică-ta te oiŭ duce,
Când o face plopul pere
Și răchita vișinele.
Mila ta de la bărbat
Ca frunda de păr uscat;
Er mila de la părințĭ
Nicĭ odată n'o mai uițĭ ! !....

(Va urma.)

Cântece.

I

Curg valurĭ de foc
Prin vinele mele —
Și vise s'aprind
In suflet ca stele.
Și dorul în piept
Tresaltĭ, tresaltă,
Și brazde se fac
Pe fruntea-'mi înaltă
Și lacrime cad, ...
(Eterne isvóre)

puternicĭ și sănătoșĭ. In ce privesce rasa, se recomandă curcanul american, bronzat.

Décă ai însĕ exemplare mari și frumóse din cei obișnuițĭ, păstréză pe aceștia, numai când sunt prea micĭ înlocuesce-i. Exemplarele prea marĭ de tot încă nu-s de recomandat. Se găsesc curcani de 15—20 kgr.; totușĭ se scie din practică, că nu se vênd așa ușor. Se vor cresce decĭ de 2—5 kgr. și curcani de 6—7$^1/_2$ kgr. greutate vie, în acéstă mărime se vênd mai ușor. Curcile pot fi ținute 10 ani și mai mult, pentru prăsilă; curcanii însĕ devin prea grei cu timpul, și de aceea trebuesc schimbațĭ mai curând. Un curcan e de ajuns pentru 20 curcĭ. Se póte ca numĕrul acesta sĕ fie prea mare, mai ales pentru un sportist. Pentru a se împiedeca lupta între curcani, sĕ lăsăm la câmp, la 40—50 curcĭ, numai 2 curcani, 2 îĭ ținem acasă, și îĭ schimbăm la fie-care 2 ḑile. Prin acésta avem tocmai numĕrul necesar de curcani, fără a încerca vre o pierdere.

La țĕrani se întîmplă că la un cocoș se țin 20—30 găini, și tóte ouăle sunt bune. In România, patria gâscelor, se țin în fie care sat numai câte 2—3 gânsacĭ (gâscani) și sunt câte 40—50 crescătorĭ de gâsce, și totușĭ ouăle sunt bune. Ce vreau mai mult sportmanii? 4—5 găini de cocoș, 4 5 séu 3—4 gâsce de gâscan — atuncĭ, de ce nu și 4—6 curcĭ de curcan: La ei nicĭ acésta nu e posibilitate exclusă.

Colórea ar trebui sĕ jóce un rol neînsemnat la curcani, ca animale producătóre de carne, totușĭ un cârd de curcani bronzațĭ séu albĭ ca zăpada (de Virginia), toțĭ la fel, îțĭ lasă o impresie frumósă.

Pentru țĕrani crescerea curcilor nu-i recomandabilă de cât în asociații; totușĭ asupra clocitului și ei ar puté îndrepta ochii spre următórele rêndurĭ. Curcile nu pot fi înlocuite ca clocitóre; sunt perfecte din acest punct de vedere, scot cum s'ar ḑice, nisce perfecte mașini vii de clocit. Curca vrea, nicĭ mai mult nicĭ mai puțin, sĕ se găséscă totdéuna în trébă; orĭ face ouă, orĭ clocesce, orĭ îșĭ caută de pui. De aceste 2 din urmă calitățĭ, se póte servi micul cultivator, și în alt mod de ex. la clocitul de iarnă, la crescerea puilor de găină, etc. Curca clocesce în orĭ ce timp; décă nu o face de voe, apoi o putem constrînge, punênd-o cu sila pe ouă și apăsând un capac d'asupra ei; așa se deprinde de ușor în cât în câte-va ḑile avem o clocitóre perfectă. Pot suporta 2 serii, cu micĭ pause, de câte 2—3 clocitorĭ. Aer curat în cușculițĭ puse în grădini, hrană îndestulătóre și apă próspătă; atât e de ajuns pentru ea. Se póte cu 20 curcĭ sĕ scoțĭ pe an 800—1200 pui de găină, de rață, de ce vrei în sfîrșit; o curcă singură, clocind de 4—5 orĭ pe an, póte scóte 80—120 pui. Prin excelență bună clocitóre, e curca albă de Virginia.

Tóte acestea s'au și practicat. Décă nimic nu o deranjéză, clocesce într'una. O condiție neapărată este curățenia și lipsa de purecĭ; la din contră e neliniștită, strică ouăle, turtesce puii, etc.

In curcă găsim o fórte bună înlocuitóre; e un bun mijloc de a ne procura mai ușor carnea de găină și de rață. Cui nu-i e posibil sĕ țină 2 curcĭ, carĭ sĕ-i servéscă și la clocit și la condus puii?

(„J. S. C. A.") *I. D.*

Pelagra și alcoolismul.

Orĭ-cine scie, că sătenii noștri sunt bântuițĭ de pelagră, o bólă care adesea are un sfîrșit rĕu; fórte mulțĭ pelagroșĭ se omóră, fiind-că nu mai pot îndura suferințele bólei. Aceia însĕ, carĭ nu se omóră singurĭ, nu sfîrșesc nicĭ ei mai bine, căcĭ slăbind din ce în ce mai mult, séu că înebunesc, séu cad jertfă unei bolĭ molipsitóre óre-care.

Nu e nevoie sĕ vorbim în acest loc despre pricinile pelagrei. Se scie, că pelagra se ivesce numai la acele popóre, carĭ trăesc prost, hrănindu-se tot-odată cu mămăligă. Cercetătorii nu s'au lămurit încă, décă pelagra ia nascere și atuncĭ când se mănâncă porumb sănĕtos, séu numai atuncĭ când porumbul e stricat. Un lucru însĕ e sigur și anume, că bóla acésta e o mare pacoste pe capul țĕranilor noștri.

Se nasce acum întrebarea, décă în afară de mâncarea porumbului propriu ḑisă, mai esistă vre-o împrejurare, care provócă ivirea pelagrei? Bănuiala a căḑut de mult asupra rachiului, și la noi în țĕră doctorul Alexandru Obreja, profesor la facultatea de medicină din Bucurescĭ și medic primar al ospiciului Mărcuța, a fost cel dintâiŭ care a întreprins cercetărĭ statistice în acéstă direcțiune. Aceste cercetărĭ au fost acuma întregite de doctorul Constantin Frangopol in tesa sa de doctorat susținută în cursul verii trecute la facultatea de medicină din Iașĭ (*Raport între pelagră și alcoolism*).

Doctorul Frangopol a ocupat mult timp postul de intern la spitalul Pașcanu din Iașĭ și doctorul Ștefan Possa, medicul primar al acestui spital, care de mult timp se ocupă cu cestiunea alcoolismului în România, a fost acela care l'a îndemnat sĕ studieze legăturile, carĭ ar exista între pelagră și alcoolism. Lucrul acesta s'a putut face cu ușurință în serviciul doctorului Possa, de óre-ce acolo esistă un registru special pentru alcoolicĭ: fie-care bolnav nou întrat e cercetat nu numai cât trage la cântar, dér décă are obiceiul sĕ tragă și la... măsea.

Ei bine, scițĭ resultatele la carĭ a ajuns doctorul Frangopol? Acelea pe carĭ le-am fi putut prevedé de la început, cunoscut fiind faptul că alcolicii sunt mai puțin resistențĭ fața de bolĭ, decât individii carĭ n'au darul beției. Dintre pelagroșii căutațĭ în spitalul Pașcanu din Iașĭ 50 la sută au fost alcoolicĭ. Rachiul — séu orĭ-care altă bĕutură spirtuósă — décă este vătĕmător locuitorului de la orașe, care muncesce mai puțin, trăiesce mai omenesce și se hrănesce mai bine, este cu atât mai vĕtămător pentru țĕranĭ, carĭ duc o viéță mai grea și se hrănesc aprópe numai cu vegetale. Alcoolul îl róde pe bietul țĕran, îl slăbesce și décă mai mănâncă și porumb stricat — în loc de mâncare bună și hrănitóre — se înțelege de la sine, că pelagra nu póte sĕ întârdie.

Constatarea acésta, asupra căreia nu mai încape nicĭ o îndoială, arată că săteanul trebue desvățat și de porumb și de rachiu. E greu lucru, — dér nu-i cu neputință.

Dr. Visarion.

Bibliografie.

Au apărut:

Drepturile, datorințele și responsabilitatea membrilor comitetului de supraveghere de Alfred Kormos, traducere autorisată de Constantin *Popp*, funcționar la centrala institutului de credit și economii „Albina". Sibiiu, tiparul tipografiei archidiecesane 1904. Prețul 1 50 cor.

Școlare, de Ana *Conte - Kernbach*. Iașĭ 1904 conținênd:

Programele și metoda nouă. Examenele de institorat; Desideratele congresului din Petersburg; O șcólă de țesut în Iașĭ. Șcólele profesionale din Franța; Șcólele normale din Franța, Bavaria, Prusia și Würtemberg. Exposiția de higienă școlară din Nürnberg.

— **Experiența cu diferite varietățĭ de cartofĭ** pe domeniile Corónei în România. Lucrare făcută din însărcinarea administratorului domeniilor corónei, d-l C. *Roman* și I. *Enescu*, cu 7 figurĭ anexate. Bucurescĭ tipogr. Gutteuberg (Göbel).

— In editura tipografiei Nicu D. Miloșescu din Tg.-Jiu, a apărut: **„Cartea Săteanului"** de Căpitan Emanoil *Părăeanu*, conținênd nuvele din viața țărănéscă, în care sunt zugrăvite patimile și virtuțile de la sate: Pe scările Tribunalului, Smaranda, Popa Ioan, Radu Perceptorul, Dinu Sergentul, O meserie plătesce cât o moșie, Răsplata Jurămîntului, Doctorul de plasă, Moș Dinu Cimpoeru, Boer Căliu și alte nuvele scrise în limba curată și frumósă românéscă, povestirĭ pline de învățătură pentru popor. „Cartea Săteanului", atât prin conținutul ei cât și prin frumsețea artistică a tiparului și a copertei este o lucrare, care măresce numĕrul operilor de valóre apărute până acum, producere a Cercului cultural de sub pólele Parângului. „Cartea Săteanului", se găsesce de vêndare la librăria Nicu D. Miloșescu din Tîrgu-Jiu și la tóte librăriile din Transilvania. Prețul 1 coróna.

— **Nou Abecedar românesc** de *Vasile Petri*. A apărut in **Edițiunea XV-a**. Acéstă carte a fost emendată și aprobată definitiv de ministerul reg. ung de culte și instrucțiune publică prin emisul sĕu cu data 3 Decemvrie 1890 Nr. 52,350. Sibiiu tipogr. Ios. Drotlef 1904. Prețul unui exemplar legat 50 fil.

Rĕspuns

la „Munții Rodnei", notițe critice de Dr. N. Șimon.

(Fine.)

Dér mai grozavă e incriminarea cu *Valea Măriilor*. Intreb cu stimă pe toțĭ d-nii profesorĭ de geografie de la orĭ-care gimnasiu, de au cetit vre-o dată în cărțĭ de geogrape scrise în l. maghiară. *„A Someșul mare és a Someșul mic"* orĭ dór *„A Târnava mare és a Târnava mică"* dér au aflat în tóte *„Nagy és kis Szamos"* orĭ *„Nagy és kis Kükülló"*, va sĕ ḑică traduse nu numai atributele, ci și însemnarea proprie. Dér nu numai atât, ci chiar și în manualele de geografie scrise românesce pentru școlele nóstre, încă sunt numirile analóge — în limba maghiară.

In studiul meu însĕ — scris în limba maghiară cu un anume scop — am scris ungluresce numai atributele (d-l Șimon numai condus de aceeașĭ maliție și cu rea intențiune a vĕḑut în loc de *Maria Mária*).

Aicĭ apoi d-sa se face celebru prin o escursiune de *filologie sanscrită, gotică, celtică, latină, slavică, litvană* — chinesă, japonesă etc. la care pentru originalitatea d-sale nu așĭ avé nimic de ḑis. Comite însĕ abus, când vré sĕ-șĭ salveze risicul de filologie comparativă cu nume ilustre ca ale d-lor *Xenopol* și *Hașdău* — ale căror vederĭ invocate de d-sa se referă la cestiunĭ de altă natură. Dér ce are a face, d-sa are plăcere sĕ îmblătéscă pe Sanscrițĭ, Celțĭ, Goțĭ etc. etc. până scóte din ei *Valea Măriilor*.

Fața de studiul din cestiune erau însĕ indiferente încercările filologice ale d-lui critic — enciclopedist.

In fine spre a fi și mai forte în teoriile d-sale — după ce mai înainte bagatelizase isvórele indicate în cursul studiului — pe aprópe o colónă invócă un argument scientific de mare greutate, scos din firma unei fabricĭ de scândurĭ, despre care spune că tae scândurĭ mii și mii — tóte argumente. Sĕ fie cu indulgență d-l S., dér la o tesă de doctorat nu puteam usa de atarĭ isvóre — specifice — dér nicĭ de altcum.

Urméză apoi o confusie de argumente, epistola unui locotenent G. Pop, *Sângeorzul* numit ungluresce *Oláh Sz.-György*, apoi Kronstadt, Topanfalva etc. etc. Rostul tuturor acestora e greu a l înțelege, de nu cumva d-sa vré sĕ pună în contul meu, ca o nouă crimă, faptul împlinit cu care din necesitate de mult ne am obicĭnuit, că comuna *Sângeorz* e numită în tóte actele oficióse (la postă, administrație etc.) *Oláh Sz.-György*.

Pe urmă mĕ face rosponsabil, că am șters de pe fața pământului populația românéscă din *Valea Bârgăului*. Nu, d-le S., rîul Bistriță orĭ Beszterczе n'are de a face cu esistența acelor locuitorĭ, cu carĭ se ocupă studiul — acolo unde e locul — într'un mic tractat de etnografie (p. 47—49).

Decĭ păcat de atâta risipă de argumente istorice, spre a dovedi un lucru, ce nu aparține chestiei și care nu e tras la îndoială. Póte alții — Românĭ mai celebrii — i-au șters pe acei locuitorĭ... din cartea funduară.

Acestea sunt punctele, pe carĭ d-l S. baséză „notele critice" — un nou gen literar în stilistica nóstră. De fapt însĕ nicĭ pe departe nu ating mĕsura criticei, căcĭ

Din ochii mei triștĭ,
De tine curg óre?

II

E mare amorul,
E mare ca marea,
Dér totușĭ mai mare-i
Ca el-întristarea.
Și totușĭ mai mare
A ta necredință
Acea, ce din viață-mĭ
Făcù suferință!

III

Trecui pe la casa
La care juraiŭ
Iubire pe lume
Iubire în raiŭ.

Trecuiŭ pe la casa
In care iubiiŭ
Iubirea iubirei
Iubirea dintâiŭ.

Trecuiŭ pe la casa
In care am spus
Copilei, copilei,
De viața de sus...

....O, unde-i copila,
O, unde s'a dus?
—E dusă în lume,
Ori póte e *sus*?

Emil Isac.

Sâ-Medrul.

(Din datinele, credințele și superstițiunile Romanilor).

Pe vremea când Domnul Christos și cu sfinții sĕi apostolĭ umbla ca sĕ întórcă omenimea de la pĕcat, satana, care îi era pismaș de mórte, umbla și el cu sfetnicii sĕi și îndemna ómenii, ca sĕ facă lucrurĭ și fapte contra învĕțaturilor lui Christos.

D-l Christos îi îndemna la fapte bune și creștinescĭ, învĕțându-i a-șĭ iubi pe deaprópele lor; satana îi îndemna la pismă, rĕutate, sfeḑĭ și neînțelegerĭ. Ce diregea d-l Christos și cu sfinții sĕi apostolĭ, satana strica, așa cât abia unde și unde de puteai găsi câte un om cu credința în Dumneḑeu și cu inima aplecată spre fapte bune.

Vĕdênd d-l Christos, că cu satana și sfetnicii lui cu buna nu o s'o scótă la cale. se sfătui cu sfinții apostolĭ, că pe ce cale ar puté ca sĕ împace mănia sataneĭ și sĕ se scape de pisma și dușmănia lui.

Dómne, — îi ḑise unul dintre apostolĭ — eu cunosc un credincios al tĕu, care prin cuminția lui e în stare ca sĕ împace pe satana.

— De e adevĕrat, ce îmĭ spui, îi ḑise d-l Christos, atuncĭ adămi-l aicĭ, că de va muia pisma satanei, am sĕ-l încarc cu tóte bunătățile câte le va dori.

Sfântul apostol, fără a mai pierde vreme, se duce până la credinciosul Dumitru, care era păzitor la o stavă de cai. Aducêndu-l, omul se închină Domnului Christos, cădêndu-i cu fața la picióre.

Domnul Christos binecuvêntându-l îi ḑise sĕ se scóle, apoi spuindu-i nĕcazul îl întrebà, de are putere, orĭ scie ceva apucătură ca sĕ-l scape de dușmănia satanei.

— Dómne, e mare puterea Ta și a Tatălui ceresc, dér și eu sciu din pățanie o apucătură pe care o am învĕțat de la tata, care o învĕțase de la moșul sĕu.

— Și care e aceea, îl întrebà d-l Christos.

— Satana are o mare plăcere ca sĕ călăréscă, acésta o am observat de multe-orĭ — de aceea când vine ca sĕ-mĭ călăréscă caii, de-mĭ fac rugăciunea mea, pe care am învĕțat'o de la tata, pe lângă tótă puterea lui, nu e în stare ca sĕ se apropie de caii mei; căcĭ aceia nu-l sufer ca sĕ se apropie de ei. De aceea, satana observând, că de îs mănios pe el nu póte ca sĕ călăréscă, și așa mănios cum e, tot sfarmă ce află în cale, de mine însĕ nu se apropie, căcĭ rugăciunea mea și fumul tămâiei îi iau puterea.

— Și ce gândescĭ, cum ai puté sĕ-l împacĭ, îl întrebà d-l Cristos.

— Trebue sĕ-i facem ceva promisiune, îi rĕspunde Dumitru.

— Décă-i așa, apoi sĕ-i facem. Eu am tóte bunătățile lumii, din ele îi voiŭ da ce va cere, numai suflete omenescĭ nu-i dau.

acésta prin observaţiunî competente şi imparţiale purifică şi completéză — respectând tot-déuna persóna. Nu corespund nicî măcar unei modeste recensiunî, orî dărî de sémă, care tot imparţial tractéză o lucrare din tóte punctele de mânecare, arătând, ce e de dorit, dér şi apreciând ce e corect.

Dér d sa n'a procedat în sensul acesta şi tóte datele, — pe carî le-a căutat atât de maliţios — le-a scos în serviciul unor pătimaşe intenţiunî oculte de interes local şi de partid. Ca şi baba din vremile trecute, care schiópăta cu un gâtej în mână spre a-l pune pe rugul menit să ardă pe un eretic, a credut de lucru slăvit să contribue şi d-sa baremî cu un piron, la esterminarea celui mai nou trădător al ţĕrii ungurescî şi în aceeaşî vreme maghiarisator, decî trădător şi al neamului românesc.

Va să dică aicî bat notele critice!

Faţă cu o astfel de "incriminare — decî nu critică — în consciinţă mĕ simt dispensat de a mĕ apĕra. M'a dispensat de attcum stăpânirea unguréscă, prin cunoscuta-i ordonanţă barbară şi ilegală.

Mi se pare însĕ un curios joc al sorţii. In Decemvrie 1902 am ţinut o prelegere de probă la universitatea din Clusiu, cu acelaşi subiect, pe care l'am tractat apoi şi în tesa din cestiune. Prelegerea acésta ţinută în faţa profesorului de specialitate şi a ascultătorilor colegî, fără temeiŭ provocă o discuţie vehementă din partea colegilor adăpaţî de un intolerant spirit de şovinism. Urmarea fù, că la însinuarea subscrisă de toţî aceştia, senatul universitar institui o comisie de investigare în contra mea şi era cât p'aci să pronunţe sentinţa draconică, de nu intervenia acel venerabil profesor, Nestorul senatului universitar, care condus de cel mai respectabil simţ de dreptate şi imparţialitate, fiind-că a fost de faţă la acea prelegere, a luat rĕspunderea asupra sa. De fapt era aceeaşî tesă, pentru care mĕ inciminéză domnul Şimon.

M'a încetat însĕ persecuţia înscenată cu acea investigare, din contră mi-au scris'o în cartea négră rector şi profesor, fişpan şi ministru, carî la vreme au folosit-o şi în faţă mi-au aruncat-o. Dér fie! *Si fractus illabatur orbis...*

Tóte aceste erau secrete publice. Totuşî d-l Dr. N. Şimon — orî din ce regretabil motiv — a aflat de bine a eşi înaintea publicităţii cu atarî aberaţiunî, décă nu chiar insanităţî.*)

Pagubă de vremea scumpă, d-le Şimon, căcî casa vĕ este în flacărî.... bieţii tinerî muncesc din greu la şcóle, luptând cu negra miserie şi aşteptând stipendiile, ér stăpânirea vĕ bate adesea cu statutul d-vóstră, pentru-că-i confusie şi neorînduială.

Sapienti sat!

Dr. Vasile Meruţiu.

---

*) Trimisesem acéstă tesă unor bărbaţî maî de competenţă, ca venerabilului domn Porcius, asemenea d-lui Dr. Cheţianu, carî primind-o cu onóre mi-au dat semn despre preţiósa d-lor atenţie.

ULTIME SCIRI.

Cifu, 10 Noemvrie. In dilele din urmă, pierderile Japonesilor la Port-Arthur au fost de 12,000 ómenî. Intre cei căduţî se află şi generalul *Yakamoso*. Erî Japonesii au reînceput atacul. Pierderile Japonesilor au fost marî, aşa că au fost siliţi să înceteze cu asalturile. Adî au atacat din nou. După sforţărî uriaşe li-a succes a cuceri şanţurile fortului *Cinkvanşan*.

Petersburg, 10 Noemvrie. Nu se dă aicî nicî un credĕmênt scirei despre căderea Port-Arthurului.

Saharow raportéză despre ciocnirî de avantposturî.

Charbin, 10 Noemvrie. In Charbin şi Tienling s'au construit magazii uriaşe pentru provisiunî şi muniţiunî. Cantităţî enorme de muniţii au fost aşedate în ele. In fie-care di sosesc 6000 de soldaţî. Ruşii se pregătesc de lupta decisivă, ei îşî concentréză forţele la flancul stâng, căcî acolo se aştéptă o apropiată luptă. Nóptea barometrul arată 20° sub zero. Pământul e înghețat ca osul.

Londra, 10 Noemvrie. „Central News" comunică, că o armată ruséscă de 30,000 a înaintat în partea de nord-est a Coreei, ameninţând cu tăiere linia de retragere a Japonesilor. In cercurile militare englese domnesce părerea, că înainte de cucerirea Port-Arthurului Japonesii nu vor începe în Manciuria operaţiunî în stil mare. Statul major japones e îngrozit de pierderile colosale de la Port-Arthur şi are temere, că ultimele sforţărî vor pricinui jertfe enorme de ómenî.

Petersburg, 10 Noemvrie. Dintre cele *26 forturî detaşate ale Port-Arthurului*, până acum *n'a cădut nicî unul*.

— Se svonesce, că Ţarul va avé în curênd o întîlnire cu împĕratul Germaniei, căreia i-se atribue mare importanţă politică.

Vocî din public.*)

Blaşiŭ, finea lui Sept 1904.

In Nr. 189 al preţuitului diar „Gazeta Transilvaniei" d-l Iuliu Valea notar în Telciu scrie un articol întitulat: „In afacerea bisericei din Telciu", în care se ocupă mult de persóna mea şi a fiului meu, ca întreprindĕtorii clădirei, învinuindu-ne, că suntem îndărătnicî şi că n'am respectat pe nime în decursul clădirei.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica acésta, rĕspunde autorul.

Voind a desfăşura înaintea publicului adevĕratul lucru cum s'a întêmplat, Vĕ rog stimate d-le Redactor, sĕ binevoiţî a publica următórele:

Până ce am eşit cu zidul din fundament am fost ómenii cei mai bunî; după aceea însĕ s'au început fel de fel de şicănărî la adresa nóstră, nu de către tot satul, ci numai din partea alor 3—4 domnî inteligenţî; că ce intenţiune aveau — nu sciam.

In 1901 luna lui Martie am angajat pe un Ovreu, sĕ-mî vectureze 60 orgii de lemne pentru arsul cărămidii, într'o curte arĕndată de mine. Preţul vecturei l'am dat d-lui notar, sĕ plătéscă pe Ovreu. ceea-ce a şi făcut. După o lună însĕ vine d-l pretore sĕ-mî secuestreze lemnele sub pretext că Ovreul îî datoresce. Nu înţelegeam, cum vine d-l pretore sĕ-mî secuestreze lemnele mele pentru datoria altuia; decî am recurs la judecătoria din Năsĕud, umblând de 4 (patru) orî pe la judecătorie şi abia la a patra pertractare a abstat d-l pretore şi mi-a liberat lemnele de sub secuestru; în diua următóre însĕ diminéţa la 4 óre ne trezim, că vine d-l pretore din Năsĕud cu d-l notar Valea şi cu consoţii, precum şi cu d-l inginer de clădire A. Mazanek la locul de clădire şi mĕ provócă sĕ opresc lucrul, căcî alaşul nu corĕspunde; cu tóte că eram abia la 3 metri înălţime cu zidul şi caprele erau bine aşedate, nefiind însĕ locul plan ci g-opos, sub câteva picióre erau aşedate 2 séu 3 lespedî de pétră, ceea-ce nu e nicî un pericol la înălţimea la care eram. Indignat de procedura d-lor, de sine înţeles, că nu am oprit lucrul ne voind sĕ pierd atâta timp cu o mulţime de zidarî şi lucrătorî. După ce s'a dus d-l pretore, trimite d-l notar sĕ subscriu protocolul, ceea ce i-am denegat, fiind-că nu aflam nicî o causă la acésta. După un pătrar de óră însĕ mĕ trezesc cu jandarmii în spate şi cu forţa jandarmĕréscă m'au silit sĕ opresc lucrul, pentru cele trei petri puse sub capre. Indată am pornit la protopretorele din Năsĕud, unde am ajuns sara la 6 óre; aflându-l în Casină şi deşi nu era óră de oficiŭ, totuşî mi-a dat în scris un ordin pentru notarul, care sĕ îndrume pe d-l inginer, sĕ vină la faţa locului, sĕ tocmim alaşul, ca sĕ putem lucra mai departe, dér în locul inginerului a venit d-l notar, s'a urcat pe alaş şi a ameninţat cu bâţul pe zidarî şi lucrătorî sĕ oprésca lucrul. L'am rugat sĕ cetéscă ordinul d-lui protopretor şi sĕ nu provóce scandal, dér în zadar. Vĕdênd că nu cedéză, l-am dat jos de pe alaş, fiind şi zidarii şi lucrătorii şi tot poporul de faţă fórte indignat pentru purtarea d-lui notar; la ce membrul din senat Alexandru Pop l-a luat de braţ dicêndu-i: „Vină frate, nu face scandal, că se va năpusti asupra ta poporul ér décă ai ceva contra, fă-ţî drep tate în cancelarie. Pentru acésta a fost pedepsit A. Pop cu 20 cor., ér eu şi fiiul meu cu câte 120 coróne.

La două săptĕmâni după acésta, palerul meu — sub pretext, că i-a murit socrul — a mers acasă, ér a treia di îmî scrie, că nu mai póte veni la lucru. Avizat fiind de către d-l notar în diua următóre, vine d-l pretore şi mĕ oprescé de a mai lucra, neavênd paler, dér la intrepunerea d-lui preşedinte al senatului: Iacob Pop, mi-a permis a continua lucrul cu condiţiunea, ca în 3 dile sĕ-mî aduc paler. Am scris imediat la arhitectul nostru Kăpolnai, sĕ vină la faţa locului şi sĕ aducă cu sine şi un paler. Dânsul a şi venit, s'a uitat la lucrul, care mergea în ordine şi mi-a dis sĕ lucrăm mai departe, că-mî va trimete un paler cu diplomă, până însĕ va afla unul, îmî va trimete un provizor cu numele Szabó, care a edificat biserica gr. cat. din Luduş, banca (cu etaj) din Năsĕud şi mai multe alte edificii frumóse. Ne-am dus sĕ dăm de scire pretorelui, dér n'a fost primit, sub pretext, că nu are diplomă. Cu ocasiunea acésta d-l notar ér a adus jandarmii asupra mea şi a pus pe servitorii de la primărie sĕ culégă sculele de la zidarî, numai şi numai ca sĕ provóce scandal şi de astă dată am fost pedepsit de pretura din Năsĕud cu 700 cor., fiind zadarnice tóte recursele. Astfel mi-a causat d-l Valea spese mai mult de 2000 coróne, afară de pierderea de timp şi plăţile muncitorilor pe timpurile oprite.

După aceste mi-a trimis architectul din Cluj un paler cu diplomă, care ér n'a fost primit de pretura din Năsĕud, aşa că a fost silit architectul sĕ mérgă la viceocomitele din Bistriţă şi numai după aceea am putut continua lucrul.

In 1902 când am ajuns la zidirea arcurilor, fiul meu îndemnat de architectul Kăpolnai a mers la adunarea senatului, ca sĕ-i mai róge odată sĕ modifice planul la cupolă, dér d-l notar a provocat pe preşedintele senatului sĕ-l dea afară, căcî acolo n'are ce căuta; apoi a scris d-l notar protopretorelui din Năsĕud în numele d-lui Mazanek, dicênd, că d-lui nu ia rĕspunderea asupra zidirii bisericei décă nu e în continuu acolo şi architectul nostru. Vĕdênd o aşa impertinenţă, când a venit d-l Mazanek pe schele, l-am luat de subsuorî şi l-am dat jos dicêndu-i: „Poftesce şi concheмă senatul sĕ mĕ lămurim, după ce d-ta dicî, că nu iei nicî o rĕspundere pentru clădirea şi lucrul, pe care însuşî d-ta îl conducî şi noi îl facem după ordinele d-tale.

Vĕdênd însĕ, că nicî după trei dile senatul nu s'a adunat, am rugat în scris pe d-l Preşedinte al senatului sĕ-l convóce şi sĕ aducă la faţa locului o comisie, care sĕ constate, că póte-se zidi orî nu după planul d-lui inginer Mazanek, după ce dânsul s'a declarat în scris la d-l pretore, că nu ia rĕspunderea asupra d-sale. La scrisórea mea n'am primit nicî un rĕspuns şi nicî comisie n'a sosit. Intr'aceea însĕ d-l Mazanek a declarat înaintea a 3 martorî, că nu el a scris pretorelui, ci ginerele d-sale, notarul, şi aşa am continuat lucrul tot sub conducerea d sale.

Acuşî însĕ s'au convins că lucrul nu e statornic, vĕdênd, că sub greutatea cea mare sĕ crepau pedestalele şi aşa au trimis telegrafic după profesorul din Pesta d-l Iosif Vághi. Venind d-l prof. Vághi la faţa locului le-a arătat, că *tóte apăsările picá în afară şi că planul e greşit şi că la o aşa greutate ar fi trebuit sĕ proecteze rândurî de pétră cioplită, ca sĕ ţină zidurile la olaltă.* A luat şi un protocol, în care se dice, că *sĕ culégă 1 metru din zidul din lăuntru al cupolei şi sĕ se zidéscă numai un zid în grosime de 30 cm.*; *sĕ se facă coperiş uşor şi boltitură rabicz.* Dér d-l Mazaneck a venit cu un alt plan cu părete de 80 cm. nu 30 cm. şi *în sensul contractului a trebuit sĕ l ascult.* Şi totuşî dice d-l notar Valea, că *noi* n'am respectat părerea d-lui Vághi!!?

Dice mai departe d-l I. Valea, că am fost îndărătnicî. Dér cine óre nu şi-ar pierde pacienţa, suferind pe nedreptul, câte am suferit noi?! In cincî rândurî au adus jandarmii asupra nóstră, numai sĕ ne pótă da afară din lucru. Ne-a acuzat pe la tribunal că agităm contra Ungurilor, ca sĕ ne pótă băga şi în temniţă. Martorii românî din partea d-lui Valea au jurat contra nóstră şi martorii de ungur au jurat, că de 3 anî de când au fost în lucru la mine n'au audit nicî o vorbă de agitare şi am fost ómeni pacinicî şi cinstiţî. Chiar şi procurorul a fost dis, că: „Vedî d-le, că Românii te cufundă, ér Ungurii te apără şi scot". Cu tóte aceste am fost judecat la tribunalul din Bistriţă la pedépsă în banî şi temniţă, dér la tabla regéscă din Cluj am fost achitaţî şi aşa nicî acum nu li s'a împlinit pofta.

Referitor la aceea, că am adunat pétră prin văi şi pâraie şi am folosit lut şi noroiŭ în loc de năsip; şi malterul l-am pus fără var; — rĕspund, că nu cred sĕ fie om cu mintea întrégă, care sĕ le crédă aceste, — póte vre unul, care a scăpat din casa de nebunî. Dér cum s'ar şi putea întîmpla una ca acésta, când senatul are conducĕtor de lucru un inginer, ba încă invidios şi mânios pe noi (cu ginere-sĕu cu tot) şi care tot lângă noi şi tot pe lucru în var a stat. Până nu s'a aflat pétra de bună, nisipul de bun, nicî nu ne era permis sĕ lucrăm. In protocolul de plătire tóte sunt lăuate de *bune, lucru bun şi material bun*, ér acum, după ce s'a întîmplat catastrofa, din causa *planului greşit*, fiind apăsarea prea mare — nimic nu mai e bun.

Şi strigă d-l Valea, strigă mereu, că din rĕvna de câştig am împrocesuat biserica din Telciŭ. Am împrocesuat-o, căcî sum ne 'ndreptăţit şi am drept sĕ pretind, ce e al meu, pentru-că acolo mi-se putredesc lemnele de alaş, sculele cele multe, ba chiar şi ferestrile, carî sunt tóte gata, apoi trei vagóne de lemne destinate pentru coperişul cupolei şi a turnului în preţ cam de 8000 cor. Acolo îmî stă şi cauţia de 14,526 cor. 80 fil. şi totuşî dice d-l Valea, că pentru rĕvna de câştig i-am împrocesuat?

Judece lumea!!

Aceste scrise le pot tóte documenta şi încă alte multe persecuţiunî şi intrigî ţesute în contra mea de d-l notar Valea, pe carî încă nu le-am dat publicităţii.

Drept a dis veneratul d-l Iosif Vulcan în discursul sĕu de la adunarea din Brad, că „invidia e bóla românéscă", căcî şi aicî numai bóla acésta a băntuit.

Ştefan Ollean.

POSTA REDACŢIUNEI.

T. D. în B: D-l I. A. S. se află în Braşov.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureşianu.**
Redactor responsabil **Traian H. Pop.**

— Lasă pe mine sfinte dómne, că am sĕ fac eu têrgu cu satana, dise omul, şi cu aceea luându-şî straiţa în bâtă, se duse până la stava cea de cai, căcî caii începuse a-se împrăscia care în cătrău.

Ajungênd Dumitru la stavă, când era sórele în crucea amedii, vĕdù pe satana, că se apropie cu sfetnicii lui, ér Dumitru pentru-ca sĕ-l prindă în cursă, îl lăsă până se sui pe un cal, apoi vĕdêndu-l călare, se puse pe rugăciune şi tămâindu-şî stava, diavolul slăbi din puterî şi începù a se ruga, ca sĕ-l scobóre de pe cal, căcî de nu, móre.

— Nu-ţî fie sĕ morî, îî rĕspunde Dumitru, ci îţî fac, ca sĕ-ţî moiŭ pisma cu care duşmănescî pe d-l Christos, — îţî fac sĕ-ţî moiŭ óseie, că dóră te-i mai lăsa de drumărit.

— De lăsat, nu mĕ voiŭ lăsa nicîodată, îî dise satana.

— Apoi ce sĕ-ţî plătesc, ca sĕ te laşî.

— Sĕ-mî daî mie toţî caii.

— Asta nu o pot face, făr' décă chiar aşa de mult ţii la ei, ţi-i dau pe cei de la trei anî în jos, ér când vor trece peste 3 anî, ai sĕ mi-i dai întregî şi sănĕtoşî.

— Bine, îî dise satana.

După-ce sfirşise Dumitru cu têrgu, pe când bea adălmaşul cu satana, îî veni în minte, că uitase a-i spune, că de când sĕ se încépă anii cailor.

— Fie de adî, îî dise satana. Care cal a împlinit adî trei anî, nu mai am drept ca sĕ-l călăresc.

— Ér semnul, că nu mai ai drept, am sĕ-l fac eu, că nu i-oiŭ tunde cóma, îî dise Dumitru.*)

Sfirşind cu têrgul şi încheind pace, se duse Dumitru, şi-i spuse d-lui Christos, că pe lângă ce condiţii a făcut têrgul.

— Dér ai uitat sĕ têrguescî, ca sĕ nu-ţî deie caii nărăvaşî, îî dise d-nul Christos.

— Uitat, îî dise Dumitru năcăjit.

— Nu face nimic, căcî tu şi aşa nu ai sĕ mai păzescî caiî, ci ai sĕ fii frate cu ceştia-lalţî apostolî, îî dise d-l Christos, apoi luându-l de mână i-a dat binecuvêntare dumnedeéscă, numindu-l de Sâ-Medru.

[Abafaia cott. Cluiŭ Transilvania].

Teodor A. Bogdan,
inv. în Bistriţă.

*) De atuncî a rĕmas datina de sĕ tund caii în diua de Sâ-Medru.

Ca să nu rĕmâie calul în stăpânirea satanei de la trei anî în sus nu-i ertat sĕ-l mai tundă, cine îl tunde i-se face calul cu „nărăvul dracului". [Abafaia].

Nr. 8683—1904.

PUBLICAŢIUNE,

privitóre la predarea fasiunilor de chiria caselor şi la mĕsurarea dării de casă pe anii 1905, 1906 şi 1907.

In urma ordinului circular al Inaltului minister reg. ung. de finance nr. 86437—1904 se aduce la cunoscinţa tuturor, cum-că d a r e a d e c a s ă pe a n i i 1905, 1906 şi 1907 se v a f a c e încă în acest an, pe basa datelor de dare adunate cu ocasiunea conscripţiunei de dare, precum şi pe basa fasiunilor proprietarilor de casă.

Predarea fasiunilor pentru darea de casă, ce au a-l face proprietarii de case asupra chiriilor, ce le-au luat în anul 1904 are sĕ se întâmple până **30 Novembre st. n. a. c.** la oficiul de dare orăşenesc, căcĭ la din ntră aceste fasionărĭ se vor face cheltuiala lor ex oficio.

Blanchetele de fasionărĭ pentru darea de casă se dau afară gratis de către oficiul de dare orăşenesc şi rubricele diferite ale fasiunei sunt a-se umplea punctual şi conscienţios.

Posesorii de case se obligă, ca sĕ dea oficiului orăşenesc de dare ;óte acele date. carĭ sĕ recer pentru statorirea dărei.

Poseserul de casă séu chiriaşul permanent al casei este îndreptăţit a sĕ estradeze fasionarea dărei de asă chiar şi prin plenipotenţiatul ĕu; totuţĭ însĕ, la cas, décă prin nefasionarea chiriei de casă se comite o prescurtare a dărei, cade responsabilitatea pe posesorul casei.

La cas, décă pentru una şi aceaşĭ casă esistă mai mulţĭ posesorĭ, tuncĭ sunt toţĭ datorĭ, ca sĕ subcrie cóla de fasionare, eventualminte ĕ se subscrie prin plenipotenţiatul r. Pentru datele induse în acéstă i sunt toţĭ posesorii responsabilĭ.

Intregnl venit (brut) al casei consistă din tot ce primesce posesorul de casă pentru folosirea casei închiriate. Sub venitul chiriei, prin urmare nu se înţelege numai solvirea banilor statorită sub acest titlu ci tot aceea, ce oferă chiriaşul ca contra preţ pentru folosirea obiectului de chirie; aci sĕ subsuméză darea, aruncurile comitatense şi comunale, competinţele de asiguraţiune, competinţele pentru clădirea şoselelor, spesele pentru adaptările şi reparaturile de casă, mai departe tóte acele sume, carĭ le plătesce chiriaşul posesorului de casă pentru conducerea de apă, pentru iluminaţiune nocturnă, pentru căratul gunoiului etc.; în fine aparţine aci fie-care soiŭ de prestaţiunĭ naturale din partea chiriaşului. Prin urmare fie-care posesor de casă séu încredutul sĕu este obligat, ca la fie-care clădire, la fie-care locuinţă séu la fie-care piesă de locuinţă se fasioneze fără de vr'o detragere, chiriile astfel, după cum s'au stipulat, respective la edificiile séu singuraticile locuinţe neînchiriate astfel, după cum de facto s'ar fi putut închiria.

Zidirile séu locuinţele, ce sunt închiriate cu mobiliar, sunt a-se fasiona aşa, ca şi când ar fi fost închiriate fără mobile; dér proprietarul casei are sĕ arete cu cifre în fasinne, câtă sumă din suma întrégă a chiriei se vine pe mobile; tot aşa are sĕ se întîmple, décă s'a închiriat o locuinţă cu grădină, în casul acesta sĕ se arate suma, ce se vine pe grădină.

In cas décă o localitate a rĕmas în decursul anului 1904 gólă şi neînchiriată, atuncĭ are de a-se induce în cólele de fasionare suma de chirie, care s'ar fi căpĕtat închiriindu-se localitatea

Asemenea nu suut a-se introdnce în cóla de fasionare datoriile ce sunt scrise pe case' de óre-ce aceste însemnărĭ nu se iau în consideraţie la mĕsurarea dărei pe case după-ce fasiunile dărilor întabulate suut a-se preda deosebit oficiului de dare orăşenesc pe o cólă de fasionare deosebită şi adecă, tot-déuna *în cursul lunei lui Ianuarie a fie-cărui an*, pentru-ca sĕ fie luate în consideraţiune la mĕsurarea aruncului.

Acel posesor de case séu acel îngrijitor de case, care nu aşterne fasiunea dărei de casă séu nu reîntregeşte în decursul terminului statorit (cu cel mult 8 dile) de către organul măsurărei dării, cóle de fasiune lui aşternută cu mancităţĭ, se obligă ca sĕ pórte spesele împreunate cu luarea ocupaţiunei locale spre scopul delăturării astor fel de mancităţĭ, pedepsindu-se, afară de aceea cu o pedépsă de la 2—100 coróne.

Asupra referinţelor şi datelor faptice, din carĭ se póte dejudeca venitul chiriei casei, e obligat fie-cine ca îndată ce este provocat de organele de dare sĕ dea dluşirile cerute.

La cererea posesorului de cassă se obligă chiriaşii, ca prin inducerea numelui în respectiva rubrică a cólei de fasiune sĕ adeverésca adevĕrul fasionărei. Acel posesor de casă care îşĭ subscrie de către chiriaşĭ cóla fasionărei chiriei *mai înainte de ce sĕ fi indus mai întâiŭ chiriile*, se pedepsesce de atâtea orĭ cu 200 cor. de câte orĭ a comis faţă de singuraticii chiriaşĭ acéstă neglijare.

Pedépsa bănescă se estradéză în întréga ei sumă aceluia, care a făcut arătarea.

La cas când posesorul casei în înţelegere cu chiriaşul a comis prescurtarea de dare şi prin acéstă prescurtarea erariului (de stat) atuncĭ se pedepsesc ambele părţĭ *cu suma triplă* din prescurtarea comisă; de o astfel de pedépsă se absólvă însĕ chiriaşul atuncĭ, când asupra acestei persecutărĭ face în decursul a 15 dile raport la autoritatea financiară reg.

Acel posesor de casă, care nu arată în decursul a 14 dile împrejurarea, cá locuinţa nu mai este gólă, mai departe, că s'a schimbat categoria dărei de casă (sub care este de a-se înţelege acea împrejurare, când casa séu locuinţa care până acum a aparţinut dărei după clasele de casă, e supusă în urma chirierei, dărei de casă, şi vice-versa), — în fine acel posesor de casă. care nu arată în acelaşĭ termin oficiului orăşenesc de dare, că a espirat dreptul eliberarei casei sale de dare prin urmare: împrejurările carĭ dispun începerea obligămentului solvirei dărei chiriei se pedepsesce în sensul § lui 100 al art. de lege 44 din anul 1883, cu o pedépsă care póte fi până la de 8 orĭ atât de mare cât este suma aceea, cu care s'a prescurtat erariul.

In urmă se mai amintesce, cum că în acel cas, décă pentru înlesnirea partidelor supuse dărei de casă din orĭ şi ce causă séu obţinere nu s'a predat fasiunea de chiria casei posesorul casei nu este eliberat de la predarea fasiunei la terminul defipt, ci din contră e obligat a-şi lua fasiunea pentru darea de casă de la oficiul de dare orăşenesc.

Darea casei se statoresce de organele oficiul orăşenesc de dare.

B r a ş o v, 3 Novembre 1904.

1—1.,1550 **Oficiul de dare orăşenesc.**

PUBLICAŢIE.

Se aduce la cunoscinţa publică, că după ce **Inaltul Minister reg. ung. de finanţe** prin organele sale de controlă a făcut revisia losurilor clasei I. a **loteriei (a cincĭspredecea)** de clasă reg. ung. priv. sau predat losurile colectorilor principalĭ spre vêndare.

Planul loteriei aprobat de Inaltul Ministeriŭ reg. ung. de finanţe, se publică:

Planul Loteriei a cincĭspredecea de clasă reg. ung. priv. 110,000 Losurĭ, 55,000 câştigurĭ.

Clasa întâie
Depunere 12.— coróne.
Tragerea în 24 şi 25 Noemv. 1904.

Câştigurĭ			Coróne.
1	à		60000
1	à		20000
1	à		10000
1	à		5000
3	à	2000	6000
5	à	1000	5000
8	à	500	4000
30	à	300	9000
1'0	à	100	10000
3350	à	40	134000
3500 câşt.		Coróne	253,000

Clasa a dóua
Depunere 20.— coróne.
Tragerea: în 20 şi 21 Decem. 1904.

Câştigurĭ:			Coróne
1	à		70000
1	à		25000
1	à		10000
1	à		5000
3	à	3000	9000
5	à	2000	10000
8	à	1000	8000
20	à	500	10000
110	à	300	33000
4350	à	80	348000
4500 câşt.		Coróne	528000

Clasa a treia.
Depunere 32.— coróne.
Tragerea: în 17, 18 şi 19 Ian. 1905.

Câştigurĭ:			Coróne.
1	à		80000
1	à		30000
1	à		20000
1	à		15000
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
4850	à	130	630500
5000 câşt.		Coróne	916500

Clasa a patra.
Depunere 40.— coróne.
Tragerea în 14, 15 şi 16 Februarie 1905.

Câştigurĭ;			Coróne.
1	à		90000
1	à		30000
1	à		20000
1	à		15000
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
4850	à	170	824500
5000 câştigurĭ		Coróne	1.120,500

Clasa a cincea.
Depunere 32.— coróne.
Tragerea în 7 şi 8 Martie 1905.

Câştigurĭ:			Coróne.
1	à		100000
1	à		30000
1	à		20000
1	à		15000
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
3850	à	200	770000
4000 câştigurĭ		Coróne	1.076,000

Clasa a şésa.
Depunere 24.— coróne.
Tragerea: din 28 Martie până la 25 April 1905.

Cel mai mare câştig în cas favorabil

1.000,000

(UN MILION)

CORÓNE.

Câştigul care se va trage la urmă din aceste 500 capĕtă premiul.

1	prem.	600000	600000
1	câş. à	400000	400000
1	à	200000	200000
1	à	100000	100000
1	à	80000	80000
1	à	60000	60000
1	à	50000	50000
1	à	40000	40000
2	à	30000	60000
2	à	25000	50000
4	à	20000	80000
5	à	15000	75000
25	à	10000	250000
50	à	5000	250000
405	à	2000	810000
760	à	1000	760000
1140	à	500	570000
30600	à	200	6120000
33000	Câştig. şi prem. cor.		10555000

Tragerea câştigurilor clasei I., **va avé loc în 24 şi 25 Noemvrie** a. c. în presenţa **oficiului de control reg. ung.** şi a unui notar public g. în Sala de tragere (IV Eskü-tér, Intrarea: Duna utza.) Losurile se capĕtă la toţĭ colectorii loteriei de clasă reg. ung. priv.

Budapesta, 30 Octomvrie 1904.

DIRECŢIUNEA

Loteriei de clasă reg. ung. privilegiată.

LONYAY. HAZAY.

Nr. 17811—1904.

Licitaţie cu oferte.

Cu scopul de a da în antreprisa — lucrările şi cărăuşiile necesare pentru oraşul Brassó pe timpul de la 1 April 1905 până la 31 Martie 1907 şi anume lucrările de pămênt şi de zidarĭ, de cioplitorĭ de piétră, de lemnarĭ, de acoperitorĭ de case, de tinichigii, de ferestrarĭ, de măsarĭ, de faurĭ, de văpsitorĭ şi pardositorĭ, — se va ţinea **Marţĭ în 29 Noemvrie a. c. la 9 óre a. m. licitaţie cu oferte** în despărţământul al V-lea economic al magistratului orăşenesc.

Condiţiunile de oferte precum şi preţurile singuraticelor lucrărĭ, sunt depuse la susnumitul despărţământ magistratual, acĭ până la dina pertractării ofertelor se pot lua în vedere în decursul órelor oficióse.

Brassó, 27 Octomvrie 1904.

1—1, 1551 *Magistratul orăşenesc.*

„**Albina**“ inst. de cred. şi de econ. „**Filiala Braşov**“

Nr. 27112—1904.

Avis.

Aducem la cunoscinţa onoratei nóstre clientele şi peste tot la cunoscinţa publicului român, că cu începere de la 1 Oct. a. c. am luat asupra nóstră şi prin urmare representăm **„Agentura generală din Braşov“** a societăţii de asigurare „**Dunărea**“ („**Donau**“ k. k. priv. Oesterreische Versicherungs-gesellschaft in Wien) Acéstă societate îşĭ are sediul în Viena şi posede o subdirecţiune în Budapesta, pentru Ungaria, ér agentura ei generală din Braşov sĕ estinde asupra tuturor părţilor transilvănene ale Ungariei.

Societatea „**Dunărea**“ dispune de un capital social de cor. 2.000,000 şi de considerabile fondurĭ de garanţie, carĭ tóte la olaltă trec peste cor. 30.000,000. Ea face şi primesce sub condiţiunĭ şi pentru premii fórte favorabile, **asigurărĭ contra focului, grindinei, spargerei, furtului, spargerei obiectelor de sticlă şi contra primejdiilor împreunate cu transportul, asigurărĭ pe viéţă şi de rentă viageră.**

Ţinem sĕ declarăm şi cu acéstă ocasiune, că precum în ceialalţĭ numeroşĭ ramĭ de afacerĭ de bancă, pe carĭ i-am cultivat şi îi cultivăm, tot astfel şi tot cu aceea soliditate şi prevenire, stăm de aicĭ încolo la disposiţia onoratei nóstre clientele şi la a publicului românesc peste tot şi în afacerĭ de asigurare. Cu informaţiunĭ mai speciale servim atât în birourile nóstre cât şi prin agenţii speciali, pe carĭ îi vom aranja şi designa pentru aceste afacerĭ.

Braşov, 1 Novembre 1904.

„Albina“,
institut de credit şi economii
Filiala Braşov.

Nr. 2832—1904.

PUBLICAŢIUNE.

Casele moştenitorilor după **Nicolae Mocanu** situate în Brassó cetate, strada castelului Nr. 50—52 induse în cărţile funduare ale oraşului Brassó, 31 şi 32 Nr. Top. 4896, 4897, 4898 4899, **sĕ vor vinde la licitaţie,** publică orală, séu prin oferte, **Joi în 24 Novembrie 1904.** s. n. la 9 óre a. m. în cancelaria oficiului orfanal strada Porţi Nr. 63,

Oferte în scris timbrate cu una cor. şi provĕdute cu vadiu de 5% după suma oferită se vor primi până în 24 Novembrie 1904 la órele 2 a. m. dĕ cătră conducătorul oficiului orfanal orăşenesc. Tot acolo se póte vedea şi codiţiunile licitaţiei şi a vêndării.

Brassó. Din şedinţa oficiului orfanal orăşenesc ţinută în 28 Oct. 1904.

2—3,1549.

De vêndare!

190 — stupĭ puşĭ pentru iernat în coşniţe, precum şi mai multe coşniţe góle, numeróse cadre, montare completă cu **instrumente de stupărit,** vinde

ELEKO SANDOR, înv. diriginte.

Locuinţa: **Strada vămei** Nr. 29

Informaţiunĭ se pot lua dilnic la 12 óre a. m. şi la 2 séu 4 óre p. m. 1525,3—3.

Pomĭ.

Arborĭ decorativĭ, Borbonarĭ, Gladicĭ, Salcâmĭ etc. etc. **se pot procura cu deosebire din**

Şcóla de pomĭ de 30 Jugăre a lui

FISCHER & Comp.

în Nagyenyed (Ungaria).

Catalóge se trimit gratis şi franco în limba nemţéscă, unguréscă şi românéscă.

Tomna este timpul cel mai bun de plantat.

6—6,1518.

Minune mare a secolului present este invenţia

Ciasornicului de buzunar

Anker syst. ROSKOPF Patent,

merge regulat după minută,
cu **lumină clară**. . . . . fl. 2.20
cu capac gravat frumos . „ 2.65
„ „ negru „ . . „ 3.—
Lanţurĭ de nickel, aurite cu compas fl. —.45

In cas de neconvenienţă, banii se returnéză.

La dorinţă trimit preţurĭ curente gratis şi franco de **Ciasornice de aur, argint China, Musicalii, părţi constitutive ale ciasornicelor, unelte** şi 1000 ilustraţiĭ. 1—10

F. PAMM, Krakau. Öster.
Zielonagasse 3. Fondată în 1852.

Un harnic comis manufacturist cu praxă **mai îndelungată,** află imediat aplicare, sub condiţiunĭ favorabile, la **IOAN COMŞA & Fiu** Sĕlişte. 2—3,1555

Un tiner absolvent de comerciale caută un post de cassar la vre'o bancă orĭ prăvălie, depunênd o cauţiune de 3000 Coróne.

Informaţiunĭ la administraţiune „Gazetei Trans.“ 3—3,1545.

Băile de cură „FELIX“ lângă ORADEA-MARE.

Loc de CURĂ iarna şi vara.

Isvorul termal, natural sulfuros cel mai abundent din Europa avênd 49° C. şi o cantitate de 17 milióne litri pe di. Folosesce la bóle de **reumatism, şoldină,** precum se face şi **cură de beut şi scăldat.**

Sesonul de érnă se introduce pentru prima óră în acest an.

In acest an s'au aranjat din nou 165 odăi comóde. Băile sunt înconjurate de un parc şi pădure de 70 jugăre. Circulaţia anuală a pacienţilor trece peste 7000 — Vara circulă dilnic 16 trenurĭ, iérna 4. Are medic stabil, staţia căiei ferate, poştă, telegraf şi telefon chiar în stabilimentul de băi.

Prospecte se trimit la dorinţă gratis şi franco.

Pensiune dela 1 Oct. până la 1 Maiu (băi şi întreţinere completă) **dela 18 florinĭ în sus pe sĕptĕmână.**

(1543,2—6.)

!Noroc deosebit la Török!

Neîntrecut

este norocul, care favoriséză colectura nóstră principală. Am plătit On. noştri clienţĭ în scurt timp **câştigurĭ mai mult de 17 milióne coróne**

dintre care cele mai marĭ câştigurĭ.

Recomandăm a participa la loteria de clase, care are cele mai marĭ şanse de câştigurĭ din lume. In loteria de clasă a 17, se vor sorta érăşi din

110.000 losurĭ 55.000

cu câştigurĭ, în total cu suma enormă de

14 Millionen 459.000 Kronen

in ca. 5 Monaten verloost.

Der grösste Gewinn beträgt im glücklichsten Falle:

1,000.000 Kronen.

Speciell 1 Prämie mit **600.000.** 1 Gewinn à **400.000,** 1 à **200.000,** 2 à **100.000,** 1 à **90.000.** 2 à **80.000,** 1 à **70.000,** 2 à **60.000,** 1 à **50.000,** 1 à **40.000,** 5 à **30.000,** 3 à **25.000,** 8 à **20.000,** 8 à **15.000,** 36 à **10.000.** und noch viele andere; zusammen **55.000** Gewinne und Prämie im Betrage von **Kronen 14,459.000.**

Preţul original al losurilor stabilit după plan, Clasa I. este:

1/8 los orig. **fl. —.75,** séu **cor. 1.50,**	1/4 los orig. **fl. 1.50,** séu **cor. 3.—,**
1/2 „ „ „ **3.—,** „ „ **6.—,**	1/1 „ „ „ **6.—,** „ „ **12.—,**

şi se trimit cu **rambursă** séu pe lângă **trimiterea sumei înainte.** Liste oficióse se espedéză după tragere. — Planurĭ oficióse gratis.

Ne rugăm ca comandele de losurĭ originale a se trimite direct la noi până în

24 Noemvrie a. c.

A. TÖRÖK & Co.

Cea mai mare întreprindere de loterie de cl. în Ungaria.

Secţiile loteriei de clasă ale colecturei nóstre principale sunt:

Centrala: **Theresienring 46/a.**	2. Filială: **Muzeumring nr. 11/a.**
1. Filială: **Waitznerring 4/a.**	3. „ **Elisabethring 54/a.**

Scrisórea de comandă de tăiat.

Adresa acurată.

Domnului A. TÖRÖK & Co., Budapest.

Binevoiţĭ a trimite .... **Losurĭ originale clasa I. a Loteriei de clasă r. ung.** împreună cu planul oficial.

Suma de fl. .... { a se lua cu ramburs, ur- / mézâ cu mandat postal. } (Ce nu convine sĕ ştergeţĭ).

Un Sifon apă de Sodă 8 banĭ.

1 Sifon apă de Sodă 8 b.

Fabricanţii de apă de Sodă în Braşov.

Au onórea a face cunoscut Onor. public, că cu **începere de 1 Novembre a. c. se vinde**

Sifonu cu apă de Sodă cu 8 banĭ.

Aducând mulţumitele nóstre pentru încrederea de până acuma, ne rugăm ca şi pe **viitor a Vă procura apa de Sodă** dela fabricele nóstre, ca şi până ăcuma.

Cu tótă stima

Fabricanţii uniţĭ de apă de Sodă **în Braşov.**

1 Sifon apă de Sodă 8 b.

Un Sifon apă de Sodă 8 banĭ.